

CYNGOR SIR YNYS MÔN

PWYLLGOR:	Pwyllgor Sgriwtini
DYDDIAD:	26 Mehefin 2017
PWNC:	Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	Y Cynghorydd Llinos Medi Huws
PENNAETH GWASANAETH:	Alwyn Jones (Gwasanaethau Oedolion) & Llyr Bryn Roberts (Pennaeth Dros Dro y Gwasanaethau Plant)
AWDUR YR ADRODDIAD:	Dr Caroline Turner, Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol, Prif Weithredwr Cynorthwyol
Rhif Ffôn: E-bost:	Emma Edwards, Dirprwy Reolwr Busnes – Estyniad 1887 ejess@ynysmon.gov.uk

1.0 ARGYMHELLION

- 1.1. Argymhellir bod yr aelodau'n ystyried:
- a) a yw'r adroddiad yn cyfleu sefyllfa gyfredol y Cyngor o ran y modd y mae'n darparu ei Wasanaethau Cymdeithasol;
  - b) a yw'r adroddiad yn adlewyrchu'n gywir ei flaenoriaethau gwella mewn perthynas â'r Gwasanaethau Oedolion a Phlant am y flwyddyn nesaf;
  - c) a yw'r adroddiad yn adlewyrchu atebolrwydd a chyfrifoldeb y Cyngor mewn perthynas â'i Wasanaethau Cymdeithasol.

2.0 RHESYMAU

2.1 Pwrpas yr adroddiad:

Derbyn a gwneud sylwadau ar yr adroddiad drafft terfynol a gyflwynwyd gan y Cyfarwyddwr Statudol. Pwrpas yr adroddiad yw hyrwyddo ymwybyddiaeth ac atebolrwydd ar gyfer perfformiad a'r cynnydd a wnaed dros y flwyddyn ddiwethaf o ran darparu gwasanaethau cymdeithasol yng Nghyngor Sir Ynys Môn. Mae'r adroddiad hefyd yn amlinellu'r ffocws ar gyfer gwelliant am y flwyddyn nesaf.

Mae'r broses o baratoi adroddiad 2016/17 wedi bod yn bur wahanol i drefn y blynyddoedd diwethaf a gobeithir y bydd yr aelodau'n gweld newidiadau mawr o safbwynt diwyg. Gwnaed hyn oherwydd y canllawiau newydd a baratowyd gan

Gymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru ac er nad oedd raid dilyn y canllawiau ar gyfer eleni, cawsant eu defnyddio fel y sylfaen ar gyfer adroddiad Ynys Môn er mwyn cyfleu'r newidiadau a wnaed yn y gwasanaethau cymdeithasol yn dilyn gweithrediad y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.

Nodwch os gwelwch yn dda y bydd yr adroddiad terfynol, unwaith y caiff ei gytuno yn cael ei gyhoeddi ar Wefan y Cyngor gan ddefnyddio PGD rhyngweithiol – a fydd yn caniatáu ar gyfer linciau electronig i wefannau ac astudiaethau achos ac ati – a fydd yn gwneud yr adroddiad yn fwy diddorol a lliwgar o safbwynt gweledol. Mae'r templed ar gyfer yr adroddiad wedi cael ei ddylunio gan ein Dylunydd Graffig a'n Swyddog Marchnata Digidol.

2.2 Diwrnod Herio'r Gwasanaeth

Cynhaliodd y Gwasanaeth sesiwn herio ar 25 Mai 2017 ac fe wahoddwyd sefydliadau partner, sefydliadau trydydd sector, gofaluwr, darparwyr a chynrychiolwyr y defnydd gwasanaeth i'r digwyddiad.

Cyflwynwyd i'r sawl a oedd yn bresennol negeseuon trosolwg allweddol gan Caroline Turner, Prif Weithredwr Cynorthwyol yn rhinwedd ei swydd fel Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol a chan Alwyn Jones, Pennaeth Gwasanaethau Oedolion a Llyr Roberts, Pennaeth Dros Dro y Gwasanaethau Plant. Roedd y Diwrnod Herio Gwasanaeth yn gyfle pwysig i ymgysylltu gyda'n cydranddeiliaid allweddol i adolygu cynnydd ac i nodi blaenoriaethau.

2.3 Amserlen

Disgwylir y bydd y Cyfarwyddwr yn cyflwyno drafft terfynol ei hadroddiad i'r Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGCC) erbyn canol mis Gorffennaf 2017. Cyflwynir yr adroddiad i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 26 Mehefin 2017 a bydd yr adroddiad terfynol yn cael ei rannu gyda'r Pwyllgor Gwaith ar 17 Gorffennaf 2017 a chyda'r Cyngor Llawn ar 26 Medi 2017. Ymhellach, bydd adroddiad yr adroddiad terfynol yn cael ei cyhoeddi ar wefan y Cyngor ar ffurf PDF Rhyngweithiol.

Awdur: Emma Edwards

Teitl y Swydd: Dirprwy Rheolwr Busnes

Dyddiad: 19 Mehefin 2017

ATODIAD 1- Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol 2016/17

DRAFT

Tudalen Gynnwys

Trosolwg

Cyflwyniad

Crynodeb y Cyfarwyddwr ar Berfformiad

Sut mae Pobl yn Llywio'n Gwasanaethau?

Cymell a Gwella Llesiant y rhai hynny yr ydym yn eu cynorthwyo - Chwe Safon Ansawdd

Sut yr ydym yn gwneud yr hyn a wnawn

- **Ein gweithlu a sut yr ydym yn cefnogi eu rolau proffesiynol**
- **Ein hadnoddau ariannol a sut yr ydym yn cynllunio ar gyfer y dyfodol**
- **Gweithio mewn partneriaeth, arweinyddiaeth wleidyddol a chorfforaethol, llywodraethu ac atebolrwydd**

Mae'r ddogfen hon yn rhoi crynodeb o'n hunanasesiad blynyddol. Credwn ei bod yn amlinellu rhai o'n cyflawniadau allweddol dros y flwyddyn ddiwethaf yn ogystal ag amlygu'r heriau y mae angen rhoi sylw iddynt yn y flwyddyn i ddod. Fe'i paratowyd fel dogfen anweithredol, y mae'n well ei darllen ar lein er mwyn cael y cyfle gorau i gysylltu'n electronig â dogfennau ategol a gwefannau allanol.

Rydym yn croesawu unrhyw sylwadau ar ffurf a chynnwys yr adroddiad, er mwyn cynorthwyo ein taith o'i wella.

Gallwch ysgrifennu neu anfon e-bost at: Emma Edwards, Dirprwy Reolwr Busnes, Gwasanaethau Cymdeithasol, Cyngor Sir Ynys Môn, Llangefni, Ynys Môn. LL77 7TB.

E-bost: emmaedwards@ynysmon.gov.uk

Trosolwg – Beth a wnaethom, ac ein blaenoriaethau ar gyfer y 2017/18

Safon Ansawdd	Be a wnaethom	Ein Blaenoriaethau
Ychwanegol	<ul style="list-style-type: none"> Gwrando ar ddinasyddion Ynys Môn – digwyddiadau, ymgynghoriadau, holiaduron, cwynion, Wedi cwblhau'r Asesiad o Anghenion Gogledd Cymru'n llwyddiannus Parhau i hyrwyddo'r Gymraeg yn weithgar trwy gynnig ein holl wasanaethau'n ddwyieithog. 	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau y caiff Cynllun Gwella'r Gwasanaethau Plant ei reoli a'i fonitro er mwyn tystio y bodlonir Argymhellion Arolwg yr AGGCC. Bydd y gwelliannau'n cael eu goruchwylio gan y Panel Plant, sydd newydd ei ffurfio, rhan o drefniadau Sgriwtini'r Cyngor. Bod yn llwyddiannus wrth roi ein System Gwybodaeth Gofal Cymunedol Cymru ar waith, sef system recordio lechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru Gyfan, fydd yn caniatáu i ddata gael ei rannu'n well ar draws sefydliadau. <p>Parhau i gynnig gwasanaeth dwyieithog llawn (Cymraeg a Saesneg) ar draws yr holl wasanaethau, yn unol â strategaeth Llywodraeth Cymru, 'Mwy na Geiriau'</p>
1 Gweithio gyda phobl i ddiffinio a chydgyhyrchu canlyniadau llesiant personol y mae pobl yn dymuno'u cyflawni	<ul style="list-style-type: none"> Parhau i gynnig Pwynt Mynediad Sengl (SPOA) ar gyfer cyfeiriadau iechyd a gofal cymdeithasol . Datblygu Hyb Cymunedol Môn – pwynt cyswllt trydydd sector a gynhelir gan Medrwn Môn, sy'n cynnig gwybodaeth yng nghylch cefnogaeth yn y gymuned. Cyflwyno Hyb Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth Gwasanaeth Plant, a adwaenir bellach fel 'Teulu Môn' Mae gan ein Gwasanaethau Arbenigol Plant dîm pwrpasol Cyngor a Chymorth, yn cynnwys aelodau'r tîm amlddisgyblaethol, er mwyn mireinio'r mynediad at wybodaeth a gwasanaethau. <p>Mae Gwasanaethau Eirioli ar gael ar draws y gwasanaethau, pan fo'u hangen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Parhau i weithio gyda'r gymuned, sefydliadau'r trydydd sector a phartneriaid eraill er mwyn cryfhau gwaith y bartneriaeth a gweithio arno, rhywbeth yr ydym yn ei wneud er mwyn gwella rhagor ar ein cymunedau i'n holl ddinasyddion. Ailfodelu ein gwasanaeth SPOA yn ein Gwasanaethau Oedolion fel ei fod yn addas i bwrpas i gefnogi'r newidiadau yn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Gwreiddio ein Gwasanaeth Teulu Môn yn ein Gwasanaethau Plant er mwyn cwrdd â gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.
2 Gweithio gyda phobl a phartneriaid i warchod a hyrwyddo iechyd corfforol a meddwl pobl a'u llesiant emosiynol.	<ul style="list-style-type: none"> Sefydlu Uned Partneriaeth y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, gyda phartneriaid allanol er mwyn defnyddio adnoddau allanol. Cynghrair Seiriol – gweithio gyda grwpiau cymunedol, a Chynghorau Tref a Chymuned i adnabod, ariannu a datblygu prosiectau lleol 	<ul style="list-style-type: none"> Ein bwriad yw aildendro'n darpariaeth gofal cartref ar draws yr ynys yn ystod yr ychydig fisoedd nesaf. Ychwanegu Parafeddyg Ymarfer Uwch at Dîm Gofal Lefel Uwch Môn er mwyn cryfhau ein rhaglen gofal integredig. Parhau i gyflawni yn erbyn ein Cynllun Gweithredu Heneiddio'n Dda

	<p>yn llwyddiannus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parhau i ddatblygu'r gwasanaethau ataliol a gynigir gan Dîm Gofal Uwch • Ein gwasanaeth Tylluanod y Nos sydd ar draws yr ynys ac sy'n cynnig gofal a chefnogaeth dros nos i bobl yn eu cartrefi. • Mae prosiect arbrofol partneriaeth y Bont bellach wedi'i briflifo, gan gynnig arweiniad a chefnogaeth i bobl anabl a'u teuluoedd ym mhob agwedd o groesi'r bont. • Rydym yn parhau i ganolbwyntio ar ein harfer Plant sy'n Derbyn Gofal ac rydym wedi dechrau ailstrwythuro'r Gwasanaeth er mwyn gwella ansawdd ymyrraeth a pherfformiad ein gofal cymdeithasol. <p>Mae dros 700 o blant a theuluoedd wedi cael cymorth ein Rhaglen Ataliol Dechrau'n Deg dros y flwyddyn.</p>	<p>ysbrydoledig.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Byddwn yn parhau i ddatblygu perthynas weithio gadarn gyda'n cydweithwyr addysgol er mwyn sicrhau rhaglen ataliol gref, ar gynhyrchion megis Rhaglen Dechrau'n Deg.
<p>3 Gwarchod ac amddiffyn pobl rhag camdriniaeth, esgeulustod neu niwed</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu ac ail-lansio ein Polisi Diogelu corfforaethol. • Chwarae rôl lawn yng ngwaith a blaenoriaethau Byrddau Diogelu Rhanbarthol Gogledd Cymru ar gyfer Plant ac Oedolion. • Cryfhau ein rheolaeth o'n Trefniadau Diogelu rhag colli Rhyddid. • Sefydlu'r 'Panel Breuder Oedolion', gweithio gyda Heddlu Gogledd Cymru i gefnogi pobl sydd ag anghenion cymhleth ar draws y gwasanaethau cyhoeddus. • Parhau i chwarae ein rhan yn y trefniadau amddiffyn cyhoeddus Amlasiantaethol (MAPPA) a'r Cynadleddau Asesu Risg Amlasiantaethol (MARAC). • Sefydlu'r broses arbrofol Rheoli Breuder a Risg (VARM) gyda'n cydweithwyr, Heddlu Gogledd Cymru. 	<ul style="list-style-type: none"> • Llwyddo i wella'n trefniadau diogelu yn y Gwasanaethau Plant fel y nodir yng nghynllun cyn-arolygu'r AGGCC. Nodwyd Sicrwydd Ansawdd fel maes i'w wella. Byddwn yn cryfhau'r Fframwaith Sicrwydd Ansawdd ac yn ei wreiddio yn y Gwasanaeth er mwyn gyrru gwelliant parhaus mewn ansawdd arfer. • Bydd yr Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd yn cael ei gryfhau gydag ailsefydlu swydd Rheolwr Sicrwydd Ansawdd, penodi Swyddog Adolygu Annibynnol ychwanegol a chefnogaeth busnes ychwanegol. • Bydd dangosyddion perfformiad yn cael eu hadolygu i sicrhau y ceir monitro effeithiol yn y gwasanaeth a bod y gwasanaeth ei hun yn cael ei fonitro'n effeithiol. • Mae cynllun gweithredu archwilio ffeil achos wedi'i roi ar waith . • Mae'r holl achosion lle mae enw'r plentyn wedi bod ar y gofrestr ers mwy na deuddeg mis yn cael eu hadolygu i sicrhau y byddir yn cymryd camau amserol a chyflym i roi sylw i bryderon diogelu.

		<ul style="list-style-type: none"> • Bydd Gwasanaethau Ataliol yn cael eu hadolygu a strategaeth ataliol gorfforaethol newydd yn cael ei datblygu ar y cyd gyda phartneriaid,
<p>4 Annog a chefnogi pobl i ddysgu, datblygu a chymryd rhan mewn cymdeithas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rydym wedi gweithio gyda'n partneriaid yn y trydydd sector er mwyn sefydlu Cyd-drefniant Asedau Lleol – gyda thri swyddog ardal bellach yn eu lle. • Parhau i ddatblygu'n rhaglenni Heneiddio'n Dda yng Nghymru – bellach mae canolfannau yn Amlwch, Llangefni a Brynsiencyn. • Mae grŵp amlasiantaethol yn gweithio ar ddatblygu Strategaeth Dementia i Fôn. Mae hwn yn waith parhaus tuag at ddod yn 'Fôn sy'n ystyriol o Dementia'. • Gwnaed cynnydd o 50% mewn taliadau uniongyrchol dros y flwyddyn a'n dymuniad yw cynyddu hyn ymhellach yn y dyfodol. • Mae ein Gwasanaethau Plant a Theuluoedd wedi datblygu Model Cefnogaeth a Chynnydd Gweithredol. A ariennir gan y Gronfa Gofal Canolraddol er mwyn datblygu sgiliau ein plant a'n pobl ifanc anabl. <p>Mae 156 o'n pobl ifanc wedi cael cymorth ein prosiect TRAC, sy'n cynorthwyo pobl ifanc i lwyddo mewn gwaith, hyfforddiant neu addysg.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gorffen Strategaeth Dementia Môn gyda chymorth a chefnogaeth gan amlasiantaethau. • Gwireddu Cynghrair Dementia, yn cynnwys ymdrech i sicrhau fod Biwmares yn dod y Gymuned Gyntaf sy'n ystyriol o Dementia. • Hyrwyddo rhagor o waith datblygu Hybiau Cymunedol ar yr Ynys. • Gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd y mae prosiectau OPUS yn eu cynnig i gynorthwyo pobl a busnesau. • Gweithio tuag at gynnydd pellach parhaus yn nifer y bobl sy'n derbyn Taliadau Uniongyrchol. • Gan weithio mewn partneriaeth, byddwn yn gwella'r broses croesi'r bont, trwy'r Model Cefnogaeth a Chynnydd Gweithredol.
<p>5 Cefnogi pobl i ddatblygu'n ddiogel a chynnal perthynas deuluol a phersonol iach a domestig</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Datblygu Strategaeth Gofalwyr gyda'n partneriaid, 'Partneriaeth Gofalwyr Gwynedd a Môn'. • Cefnogi cynllun strategol pum mlynedd Llywodraeth Cymru - 'Symud Cymru Ymlaen, trwy hyrwyddo rhaglenni megis Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf, gan roi pwyslais ar ymyrraeth gynnar ac atal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cynorthwyo i roi Cynllun Gweithredu Grŵp Gofalwyr Môn ar waith er mwyn gweithredu'r Strategaeth Gofalwyr leol. • Cyfrannu at y Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf i gynorthwyo i wella canlyniadau i blant a'u teuluoedd. • Blaenoriaethu'r gwasanaeth a'r gefnogaeth a gynigir i'n Plant sy'n Derbyn Gofal • Cymryd rhan yn y prosiect cenedlaethol 'Recriwtio a Chadw Gofalwyr Maeth, a mynd ati i roi'r Cynllun Gweithredu ar waith yn ystod y flwyddyn nesaf.
<p>6 Gweithio gyda phobl a'u cefnogi i gael mwy o lesiant economaidd, bod â</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Parhau i adeiladu Hafan Cefni, y cyfleuster gofal ychwanegol newydd yn Llangefni (amcangyfrifir y byddir yn ei gwblhau haf 2018), mewn cydweithrediad â'r Bwrdd 	<ul style="list-style-type: none"> • Parhau gyda datblygiad Gofal ychwanegol Hafan Cefni yn Llangefni (dyddiad cwblhau haf 2018) • Ailfodelu'r gofal yng Nghartref Preswyl

<p>bywyd cymdeithasol a byw mewn llety addas sy'n cwrdd â'u hanghenion</p>	<p>Iechyd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Grant Cefnogi Pobl wedi rhoi grant ychwanegol o £2.6m i gomisiynu cefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai. • Gweithio'n agos gyda'n cydweithwyr yn y Gwasanaethau er mwyn darparu ystod o Opsiynau Tai. <p>Rheoli ein lleoliadau allsirol trwy'r Panel Adolygu Mewnol.</p>	<p>Garreglwyd i gefnogi unigolion ag anghenion Dementia cymhleth.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parhau i adolygu a gwerthuso'n lleoliadau allsirol ar gyfer ein Plant sy'n Derbyn Gofal. • Gweithio gyda'n cydweithwyr yn yr Adran Dai i sicrhau fod gan ein pobl ifanc sy'n gadael gofal y llety gorau posib, ac y caiff ei ddodrefnu'n addas.
--	---	--

DRAFT

Cyflwyniad

Yn yr Adroddiad Blynyddol hwn, sef yr ail i mi fel Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol, rwyf yn falch o gyflwyno crynodeb o effeithiolrwydd gwasanaethau Cyngor Sir Ynys Môn i'r rhai yr oedd angen cefnogaeth y Gwasanaethau Oedolion a Phlant arnynt yn ystod y deuddeng mis diwethaf. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn amlinellu ein nodau ar gyfer cyflwyno gwelliannau yn ystod blwyddyn ariannol 2017/18.

Roedd 2016/17 yn flwyddyn heriol, wrth i ni drawsnewid gwaith cynllunio a chyflawni ein gwasanaethau i gwrdd ag anghenion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014. Rwyf yn falch o ddweud y gwnaed cynnydd da ar draws ein gwasanaethau i gyd, a byddir yn egluro hyn trwy'r adroddiad. Cynorthwywyd hyn yn fawr trwy gael yr Aelodau Etholedig a'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth yn deall y canolbwyntio corfforaethol ar ofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, yn ogystal â thrwy'r hyfforddiant a gafodd staff yn y Gwasanaethau Oedolion a Phlant. Mae pwysau parhaol ar gyllidebau, yn ogystal ag ymwybyddiaeth o dueddiadau tebygol yn y dyfodol yn bendant wedi'i gwneud yn ofynnol aifeddwl unwaith eto am sut i ddarparu gwasanaethau, er mwyn sicrhau eu bod yn gynaliadwy ar gyfer y dyfodol.

Er bod y Cyngor yn darparu nifer o wasanaethau'n uniongyrchol i bobl Môn, mae yna sawl sefydliad arall hefyd sy'n darparu gwasanaethau hanfodol yn lleol, boed yn y sector cyhoeddus, preifat neu yn y trydydd sector. Fodd bynnag, oherwydd ein lleoliad daearyddol, nid yw ystod y gwasanaethau ar gael gennym o hyd mewn ardaloedd mwy poblog. Mae nifer o gyfleoedd datblygu economaidd sydd wrthi'n cael eu cynllunio ar yr Ynys a allai newid natur ein cymunedau'n llwyr a chynyddu'r galwadau ar ein gwasanaethau dros y pump i ddeng mlynedd nesaf: mae angen i ni fod wedi paratoi'n dda i gwrdd â'r heriau hyn a rhagweld a lliniaru unrhyw effeithiau niweidiol.

Yn ogystal â'm rôl fel Cyfarwyddwr yn yr awdurdod lleol, rwyf yn cadeirio Bwrdd Prosiect System Gwybodaeth Gofal Cymunedol Cymreig Gogledd Cymru (WCCIS) ac yn cynrychioli Gogledd Cymru ar Fwrdd Gweithredu Cenedlaethol Cymru. Mae gan y WCCIS system gofnodi Gofal Cymdeithasol genedlaethol, uchelgeisiol, fydd yn gweld y rhan fwyaf o awdurdodau lleol a Byrddau Iechyd ar draws Cymru'n gweithredu dros yr ychydig flynyddoedd nesaf. Bydd hyn yn ei gwneud yn bosib i ni symud i system a rennir, a fydd yn hwyluso gwaith rhannu gwybodaeth yn briodol, gan wneud cydweithio a thimau integredig yn llawer mwy effeithiol. Edrychwn ymlaen at gyflwyno'r system newydd hon ym Môn yn ystod 2017/18.

Hoffwn achub ar y cyfle hwn i ddiolch i Llŷr Bryn Roberts, Pennaeth Dros Dro'r Gwasanaethau Plant er Hydref 2016, yn ogystal ag i Leighton Rees, a ymunodd â ni i arwain Cyfarwyddwr Strategol y Gwasanaethau Plant yr un pryd. Rhoddwyd y trefniadau hyn yn eu lle i ymestyn dros gyfnod cynlluniedig o absenoldeb Pennaeth y Gwasanaeth, a ddychwelodd i'r awdurdod lleol yn ddiweddar fel Rheolwr Gwasanaeth i'r Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd. Hoffwn gydnabod gwasanaeth Gareth Llwyd, a ymddeolodd yn ddiweddar ar ôl 26 o flynyddoedd o wasanaeth yng ngogledd-orllewin Cymru; bydd colled fawr ar ôl gwybodaeth ac arbenigedd Gareth. Hoffwn groesawu Dafydd Bulman, a ymunodd â ni fel Rheolwr Cefnogi Trawsnewid a Busnes Strategol yn Awst 2016. Daw Dafydd â thoreth o brofiad a bydd yn ganolog wrth gefnogi ein gwasanaethau wrth i ni symud yn ein blaenau. Rydym wedi cael mwy o sefydlogrwydd wrth reoli Gwasanaethau Oedolion, gydag Alwyn Rhys Jones wedi bod gyda'r awdurdod lleol ers tair blynedd.

Gan symud ymlaen, bydd y Cyngor a'r Pwyllgor Gwaith sydd newydd eu hethol yn ymgynghori gyda hyn ynghylch y Cynllun Corfforaethol am y pum mlynedd nesaf, ac ynghylch gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, yn ogystal ag ynghylch Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, sydd wrth galon ein gwaith cynllunio. Bydd mwy o ganolbwyntio ar wasanaethau ataliol, annog gwytnwch ymhlith ein cymunedau, ac ymrwymiad i gwrdd ag anghenion defnyddwyr ein gwasanaeth, yn seiliedig ar yr hyn sy'n bwysig iddynt, yn hytrach nac ystod ddiffiniedig o wasanaethau ar gael gan yr awdurdod lleol.

Prif Weithredwr Cynorthwyol a Chyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol

Uwch-dîm Rheoli'r Gwasanaethau Cymdeithasol,
(O'r chwith i'r dde) Alwyn Rhys Jones, Pennaeth y Gwasanaethau Oedolion; Dr Caroline Turner, Prif Weithredwr Cynorthwyol a Chyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol; a Llŷr Bryn Roberts, Pennaeth Dros Dro'r Gwasanaethau Plant.

DRAFT

Crynodeb y Cyfarwyddwr ar Berfformiad

Rydym yn falch o edrych yn ôl ar ein perfformiad yn ystod y flwyddyn ac ar y cyfle i ddysgu a gwella. Er enghraifft, yn ein Gwasanaethau Oedolion, rydym wedi cwblhau cyfanswm o 1,949 o asesiadau, ac mae 27% ohonynt wedi mynd ymlaen i gael Cynllun Gofal a Chefnogi. O'r Cyswllt Cyngor a Chymorth yr ydym wedi'i gael gyda'r cyhoedd, nid yw 75% wedi bod mewn cysylltiad gyda'r Gwasanaeth o fewn y chwe mis dilynol, gan brofi ein bod yn rhoi'r gefnogaeth a'r ymateb cywir yn y cyfarfod cyntaf. Mae nifer yr oedolion yr ydym yn eu cefnogi yn y gymuned wedi cynyddu i 81% (o 78% yn 15/16), tra bo 63% o bobl sydd wedi cael ein pecyn ailalluogi yn cael dim pecyn gofal pellach chwe mis yn hwyrach ymlaen. Fodd bynnag, rydym yn ymwybodol bod angen i ni wella ein perfformiad o ran Oedi wrth Drosglwyddo Gofal, ac rydym wedi bod yn gweithio'n agos gyda chydweithwyr yn lechyd er mwyn gwella ein cydbrosesau. Bydd hwn yn faes y byddwn yn canolbwyntio arno yn ystod 2017/18. O ran diogelu, mae 90% o'n hymholiadau amddiffyn oedolion yn cael eu cwblhau o fewn saith niwrnod gwaith, gan sicrhau ein bod yn ymateb yn amserol i'n grŵp cleient mwyaf bregus.

Yn ein Gwasanaeth Plant, dros y flwyddyn rydym wedi cynnal 803 o asesiadau o angen am ofal a chefnogaeth, cwblhawyd 89% o asesiadau ein plant o fewn amser statudol (42 diwrnod) ac mae 16% ohonynt wedi mynd ymlaen i gael Cynllun Gofal a Chefnogi. Yn ystod y flwyddyn rydym wedi gweld cynnydd yn nifer ein Plant sy'n Derbyn Gofal i 141 (o 112 yn 2015/16), gan greu pwysau ychwanegol a galw ar ein hadnoddau. Cynhaliwyd 89% o adolygiadau o fewn amser statudol. Rydym yn llwyr ymwybodol bod angen gwella ein perfformiad yn ein Gwasanaethau Plant a byddir yn cyfeirio at ein cynllun Gwella ar gyfer monitor cynnydd trwy'r adroddiad hwn.

Rydym wedi gweld cynnydd pellach (o 25% eleni, yn ogystal â'r 44% o gynnydd a gafwyd yn y 24 mis diwethaf) yn nifer y plant a phobl ifanc sy'n Derbyn Gofal gan yr Awdurdod Lleol yn ystod 2016/17. Er y bu i nifer y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant sefydlogi a gostwng yn ystod y flwyddyn, erys hyn 65% yn uwch nag yn 2015. Rhagwelir y bydd y galw am Wasanaethau Oedolion yn cynyddu wrth i'r darogan y bydd poblogaeth Môn sydd dros 75 mlwydd oed a throsodd yn cynyddu o 7,499 yn 2013 i 13,774 erbyn 2033. Wrth ddefnyddio'r un ganran o bobl dros 75 sy'n byw ar eu pennau eu hunain yn 2013 gyda'r rhagamcan hwn i'r dyfodol, awgrymir y bydd cynnydd o 85.85% yn nifer y bobl oed 75 a throsodd yn byw ar eu pennau eu hunain ym Môn, o 3,224 yn 2013 i 5,992 erbyn 2033.* O'r herwydd, croesewir y canolbwyntio ar wasanaethau ataliol, gwytnwch personol a chymunedol mewn deddfwriaeth ddiweddar ac mae'n rhoi nod priodol ar gyfer darpariaeth i'r dyfodol.

Heb os, mae'r cynnydd yn nifer y plant a phobl ifanc y mae angen cefnogaeth arnynt gan y Gwasanaethau Plant wedi rhoi pwysau ar yr adnoddau yn y blynyddoedd diweddar ac wedi cael effaith ar nifer o dimau yn y Gwasanaethau Cymdeithasol. Roedd croeso i arolwg Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru o Wasanaethau Plant yn Nhachwedd 2016 gan iddo roi cyfle i ni bwysu a mesur ein perfformiad ac edrych yn ôl ar flaenoriaethau ar gyfer gwella. Fe gyhoeddodd ein Cynllun Gwella Gwasanaeth ar gyfer 2017/18 yn fuan iawn ar ôl i AGGCC gyhoeddi ei Hadroddiad Arolygu ym Mawrth 2017. Mae'r cynllun hwn yn canolbwyntio'n arw ar gryfhau gwasanaethau ataliol, gwella'r ystod o wasanaethau sydd ar gael i deuluoedd, yn ogystal â gwella goruchwyliaeth, cadw cofnodion a Sicrhau Ansawdd. Rydym eisoes yn gweld gwell cydweithio gyda'n partneriaid, gyda chysylltiadau cryfach yn cael eu sefydlu gyda Heddlu Gogledd Cymru, y Bwrdd lechyd, yn ogystal â chyda'n Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes.

Dywedodd AGGCC, "Roedd yn amlwg bod y staff yn ymroddedig i wella bywydau'r plant a'r teuluoedd yr oeddent yn gweithio gyda hwy..". Byddwn yn adeiladu ar y cryfder hwn trwy ddatblygu Strategaeth Gweithlu Newydd. Rydym yng nghanol ailstrwythuro rhannau o'n Gwasanaethau Plant ar hyn o bryd a byddwn yn sefydlu Grwpiau Ymarfer llai gan ganolbwyntio mwy ar wella arfer proffesiynol a chanolbwyntio ar ganlyniadau i blant a theuluoedd. Rydym wedi ymrwymo i wneud gwelliannau sylweddol erbyn y bydd AGGCC yn dychwelyd i'n harolygu eto yn ystod 2018. Fodd bynnag, rydym hefyd wedi ymroi i welliannau tymor hir a sicrhau bod y newidiadau a wnawn yn cael eu cynnal dros amser. Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i gynnal y gyllideb i'r Gwasanaethau Plant, er mwyn rhoi sefydlogrwydd wrth i ni wella. Mae gan ein Haelodau Etholedig rôl allweddol yn ein dal i gyfrif a sicrhau ein bod yn cyflwyno'r gwelliannau yn ein cynllun gwella gwasanaeth ac mae Panel Plant newydd yn cael ei sefydlu fel is-grŵp o'n Pwyllgorau Sgriwtini.

Mae Gwasanaethau Oedolion wedi gweld cyfnod o sefydlogrwydd, gan gyflawni lefelau da o wasanaeth i'w holl grwpiau cleient. Mae hyn wedi ei gwneud yn bosib i'r Gwasanaeth ganolbwyntio ar gynllunio i'r dyfodol. Wrth ganolbwyntio ar ddatblygu Hybiau Cymunedol lleol ar draws yr ynys i gefnogi pobl hŷn, codir 'Hafan Cefni', cyfleuster Gofal Ychwanegol newydd yn Llangefni, ac rydym yn bwriadu ehangu ar y capasiti i ofalu am y rhai hynny â Dementia ar yr ynys, mewn cydweithrediad â'r Bwrdd Iechyd. Bydd hyn, ynghyd â'n cynlluniau i ailddedro'r contractau am Ofal Cartref, yn lleihau'r pwysau ar ysbytai lleol a gostwng achosion o Oedi wrth Drosglwyddo Gofal. Wrth symud ymlaen, rydym ar fin dechrau proses o gydgyhyrchu i foderneiddio'r gwasanaethau i'r rhai ag Anableddau Dysgu.

* *Ffynhonnell: A Strategy for Older People Delivery Plan, "Making Anglesey a great place to grow old"*

DRAFT

Sut mae pobl yn Llywio'n Gwasanaethau?

Rydym wedi cael adborth gan unigolion a sefydliadau sy'n bartneriaid mewn nifer o wahanol ffyrdd yn cynnwys digwyddiadau, ymgynghoriadau, holiaduron (copïau caled ac ar lein wedi'u postio) adroddiadau monitro rheolaidd, barnwriaethau, asesiadau o anghenion y boblogaeth a chynrychiolaeth o ddefnyddwyr gwasanaeth ar grwpiau/fforymau. Eisoes defnyddiwyd grwpiau ffocws, grwpiau prosiect, technegau a dulliau gweithredu gwahanol mewn gwasanaethau penodol megis y Tîm o Amgylch y Teulu a Gwasanaethau Integredig Cymorth i Deuluoedd. Mae Cyngor y Bobl Hŷn a Fforwm y Bobl Hŷn yn fwy penodol yn rhoi i bobl hŷn lais yn y broses gwneud penderfyniadau.

Mae'r adborth a gasglwyd wedi llywio a dylanwadu ar wasanaethau trwy newid/greu: protocolau, siarteri cyfreithiol, cynlluniau gwella gwasanaethau, cynlluniau comisiynu, dogfennau tendro megis manyleb gwasanaeth, strategaethau, tudalennau gwe, deunydd hyrwyddo megis taflenni, adroddiadau llys a chynlluniau gofal, hyb gwybodaeth 'Teulu Môn' ar gyfer y Gwasanaethau Plant. Gwnaed welliannau i waith cyn-geni a chynlluniau gofalu diogel i blant sy'n derbyn gofal, cynllunio gwell ar gyfer plant a phobl ifanc a rhieni'n bod yn rhan o'r broses gwneud penderfyniadau ar gyfer cofrestru plant ag anabledau ar gyfer gofal dydd.

Rydym wedi gweithio gyda'n partneriaid i sicrhau y rhoddir clust i ddymuniadau a diddordebau unigolion a bod yr hyn sy'n bwysig iddynt yn dylanwadu ar y gefnogaeth y maent yn ei chael.

Ar y cyd gyda Llais Lleol, Uned Partneriaeth y Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus a sefydliadau lleol yn y trydydd sector, edrychodd y Cyngor ar amryfal dulliau o ddatblygu capasiti cymunedol a chynyddu cyfalaf cymdeithasol. Yr hoff ddull yw creu cymunedau'n seiliedig ar asedau. Mae'r Prosiect Creu Cymunedau'n troi o amgylch ymarferion creu gweledigaeth gymunedol yn ward Seiriol. Mae'r prosiect yn bwriadu mynd ati i ymgysylltu â chymunedau i gymryd mwy o ran yn y gwaith o lywio sut caiff gwasanaethau eu llunio a'u cyflawni'n lleol ac edrych ar dulliau gwahanol o gyflawni gwasanaethau. Cydgynhyrchu yw'r enw a roddir ar weithredu fel hyn.

Cynhaliwyd asesiad o anghenion poblogaeth Gogledd Cymru yn 2016 i sefydlu anghenion gofal a chefnogaeth pobl, heddiw ac i'r dyfodol. Ym Môn, roedd gennym holiaduron ar gael i ddefnyddwyr gwasanaeth (yn cynnwys plant a phobl ifanc), darparwyr gwasanaeth a phobl nad ydynt yn defnyddio'r gwasanaeth, Daeth dros 230 o ymatebion i law. Yn dilyn ymlaen o hyn, byddwn yn gweithio ar Gynllun Ardal Rhanbarthol yn 2017/18.

At hyn, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i roi gwasanaeth dwyieithog yn Gymraeg a Saesneg ar draws ei holl wasanaethau. Rydym yn hyrwyddo agwedd ragweithiol i sicrhau y caiff gwasanaethau eu cynnig yn Gymraeg, yn unol â Fframwaith Strategaeth Llywodraeth Cymru, 'Mwy Na Geiriau'. Rydym eisoes yn sicrhau y cydymffurfir â Chynllun Iaith Gymraeg y Cyngor trwy fonitro gwasanaethau'n chwarterol. Rydym wedi ymrwymo i gefnogi ein gweithlu wrth ddefnyddio'r Gymraeg, a gallwn gadarnhau fod 89% o'n gweithlu'n siarad Gymraeg.

Hyrwyddo a Gwella Llesiant y Rhai Hynny yr ydym yn eu Cynorthwyo

(Tudalen las wag)

DRAFT

Safon Ansawdd 1

Gweithio gyda phobl i ddiffinio a chydgynhyrchu canlyniadau llesiant personol y mae pobl yn dymuno'u cyflawni

Sut mae unigolion yn cael at ein cefnogaeth?

Oedolion

Mae sefydliadau cymunedol a thrydydd sector yn chwarae rôl allweddol wrth gynorthwyo pobl i aros yn llawn egni, yn annibynnol ac yn iach. Maent yn cynnig cefnogaeth a gweithgareddau yng nghalon y gymuned yn agos i gartrefi pobl ac maent yn aml yn cefnogi'r unigolion sydd fwyaf bregus yn ein cymunedau.

Linc Gymunedol Môn yw pwynt mynediad y Trydydd Sector a gynhelir gan Medrwn Môn. Mae ganddi wybodaeth gyfredol am weithgareddau/grwpiau/dosbarthiadau cymunedol o'r grŵp cerdded agosaf i ddosbarthiadau sgiliau TG. Mae Linc Gymunedol Môn yn gweithio'n agos gyda'r Pwynt Mynediad Sengl (SPOA) mewn Gwasanaethau Oedolion. Mae'r gwasanaeth hwn yn hanfodol i gynnig cysylltiadau ynghylch cefnogaeth yn y gymuned leol.

Mae'r Cyngor a Medrwn Môn yn parhau i weithio mewn partneriaeth gyda gwahanol adrannau'r Cyngor a sefydliadau lleol er mwyn cynnwys yng ngwefan [DEWIS Cymru](#) wybodaeth leol am ddarpariaeth ar gyfer cefnogi llesiant unigolion.

Y Pwynt Mynediad Sengl i'r Gwasanaethau Oedolion (SPOA) – ei brif bwrpas yw rheoli cyfeiriadau iechyd a gofal cymdeithasol a ddaw o wasanaethau cymunedol statudol (iechyd a gofal cymdeithasol – yn cynnwys gofal sylfaenol) a'r Trydydd Sector. SPOA yw'r pwynt cyswllt cyntaf ac mae'n rhoi mynediad at wybodaeth, cyngor a chymorth clir a dealladwy i unigolion a, lle bo rhaid, mae'n ystyried a oes angen asesu'r unigolyn ymhellach. Mae'n cefnogi oedolion 18 oed a throsodd, yn cynnwys gofalwyr.

Plant a Theuluoedd

Teulu Môn yw'r hyb **Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth** i'r Gwasanaethau Plant sydd wedi'i sefydlu mewn ymateb i'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ac mae'n cynnwys dyletswyddau'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd dan Ddeddf Gofal Plant 2016. Rydym yn angerddol am sicrhau bod plant a theuluoedd yn medru cael at wybodaeth, cyngor a chymorth yn hawdd a byddwn yn gweithio'n galed i gadw ar ben datblygiadau lleol, rhanbarthol, cenedlaethol a deddfwriaethol fel ein bod wastad yn medru rhoi i unigolion a swyddogion proffesiynol y wybodaeth a'r cyngor mwyaf diweddar.

Mae gan ein **Gwasanaethau Arbenigol Plant** Weithiwr Cymdeithasol pwrpasol ar gyfer Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth sydd y pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer cyfeiriadau newydd i'r Gwasanaethau Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae hyn wedi mireinio'r broses gyfeirio a bydd yn osgoi dyblygu. Mae'r gweithiwr yn cymryd rhan mewn cyfarfodydd tîm amlddisgyblaethol i drafod achosion lle mae angen am ymateb amlddisgyblaethol i gefnogi teulu.

Bydd swyddogion yn y Gwasanaethau Oedolion a Phlant yn cael y sgwrs 'Beth sy'n bwysig' gydag unigolion i ystyried sut mae modd eu cefnogi i ddefnyddio'u cryfderau a'u hadnoddau eu hunain i gael canlyniadau llesiant a phersonol. Mae llesiant yn ymwneud â pherson yn bod yn hapus, yn iach ac yn gyfforddus gyda'i fywyd a'r hyn y mae'n ei wneud. Er mwyn cael gwasanaethau yn eu hiaith eu hunain (Cymraeg neu Saesneg) trwy gydol y broses o adnabod anghenion a chefnogi a chwrdd â nhw, byddir yn gofyn i unigolion am eu dewis iaith yn ystod y sgwrs 'Beth sy'n bwysig'. Mae cael y sgwrs gychwynnol hon ar draws y gwasanaethau Oedolion a Phlant yn golygu bod y broses yn dechrau gyda'r person ei hun. Mae'n ddull gweithredu asesiadau a chynllunio gofal sy'n cydnabod bod modd cwrdd ag anghenion gefnogaeth a chymorth gweithgar er mwyn ei gwneud yn bosib i bobl gwrdd â'u hanghenion eu hunain ac nid yn unig drwy ddarparu gwasanaethau.

Ni chafodd 16.2% o unigolion a gyfeiriwyd at SPOA eu cyfeirio ymlaen at Ofal Iechyd a Chymdeithasol ffurfiol

Rhaid cadw dynamig y teulu mewn cof ar draws y Gwasanaethau Oedolion a Phlant ac ymateb iddo yn y modd hwnnw er mwyn sicrhau ymateb priodol i'r anghenion.

Pan fo anghenion cymwys yn cael eu hadnabod a chynlluniau gofal a chefnogi'n ofynnol

Pan fyddir yn asesu anghenion cymwys, mae gweithwyr, bellach, yn canolbwyntio ar gryfderau pobl a'r gefnogaeth a gânt gan y gymuned, ac maent yn gweithio gydag unigolion (yn cynnwys gofalwyr) ar sut orau i ddefnyddio'r hyn sydd ar gael iddynt trwy weithredu'n seiliedig ar asedau. Mae'n allweddol hyrwyddo ac annog annibyniaeth a chael at yr hyn sydd ar gael yn y gymuned. Pan fo hyn wedi'i wneud ac ystyrir ei bod yn ofynnol cael gofal ffurfiol i gynorthwyo unigolyn, datblygir cynllun gofal a chefnogi.

Oedolion

Yn y Gwasanaethau Oedolion, defnyddiwn gynllun gofal a chefnogi syml y cytunwyd arno'n rhanbarthol ac sy'n amlygu sut y byddir yn darparu gofal a/neu gefnogaeth fel bod modd i unigolion gwrdd â'i ganlyniadau personol.

Mewn gwasanaeth Iechyd Meddwl, defnyddiwn y Cynllun gofal a thriniaeth yn unol â'r gofynion Mesur Iechyd Meddwl. Mae'r rhain yn nodi canlyniadau a strategaethau llesiant, personol er mwyn rhoi sylw i ofal a/neu anghenion cefnogi. Rydym wedi nodi angen am gefnogaeth gymunedol i ostwng dibyniaeth at wasanaethau statudol ac rydym wedi cyflwyno ystod o grwpiau llesiant ar draws yr ynys.

Plant a Theuluoedd

O'r 10^{fed} o Ebrill 2017 ymlaen, bydd tair ffynhonnell Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth Môn, sef ein Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd, y Tîm o Amgylch y Teulu a'n Tîm Dyletswydd Plant yn dod ynghyd i greu gwasanaeth wedi'i fireinio ac y mae'n hawdd cael ato a adwaenir fel "**Teulu Môn**".

Mae argymhellion gan arolwg AGGCC o'r Gwasanaethau Plant wedi amlygu anghysonderau mewn arfer, cofnodi cyfnodau amser, sicrwydd ansawdd, gwneud penderfyniadau o amgylch asesiadau a chyfeiriadau. Rydym yn gweithio gyda'n staff a sefydliadau sy'n bartneriaid i ni i roi sylw i'r materion hyn.

Pan allai bo angen cymorth ar unigolion i ddweud yr hyn y mae arnynt ei eisiau

*"Eiriolaeth yw cymryd camau i gynorthwyo pobl i ddweud yr hyn y mae arnynt ei eisiau, diogelu eu hawliau, cynrychioli eu diddordebau a chael gwasanaethau y mae eu hangen arnynt. Mae eiriolwyr a chynlluniau eirioli'n gweithio mewn partneriaeth gyda phobl y maent yn eu cefnogi ac yn cymryd eu hochr. Mae eiriolaeth yn hyrwyddo cynhwysiad cymdeithasol, cydraddoldeb a chyfiawnder cymdeithasol
(Gweithredu dros Eiriolaeth, 2002)*

Mae gennym gontractau yn eu lle ar gyfer **Gwasanaethau Eirioli** i unigolion ag Anableddau Dysgu ac i blant a phobl ifanc. Caiff gwasanaethau eirioli i blant a phobl ifanc eu comisiynu'n rhanbarthol ac o Fehefin 2017 byddir yn cynnal y sgwrs cynnig gweithredol pan fo plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant a/neu pan ddônt i dderbyn gofal. Byddwn yn prynu gwasanaethau eirioli ar gyfer pobl hŷn yn ôl y galw. Ar hyn o bryd rydym yn gweithio gyda Chyngor Gwynedd ar y posibilrwydd o gydgomisiynu gwasanaethau eirioli gyda Chyngor Gwynedd ar gyfer pob oedolyn cymwys a chryfhau ein cynnig.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Parhau i weithio gyda'r gymuned, sefydliadau'r trydydd sector a phartneriaid eraill er mwyn cryfhau gwaith y bartneriaeth a gweithio arno, rhywbeth yr ydym yn ei wneud er mwyn gwella rhagor ar ein cymunedau i'n holl ddinasyddion.
- Ailfodelu ein gwasanaeth SPOA yn ein Gwasanaethau Oedolion fel ei fod yn addas i bwrpas i gefnogi'r newidiadau yn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.
- Gwreiddio ein Gwasanaeth Teulu Môn yn ein Gwasanaethau Plant er mwyn cwrdd â gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.

Mesur Safonau Ansawdd 1:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
% o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Rwyf wedi cael y wybodaeth/cyngor cywir pan oedd ei angen arnaf".	89.90%	Amherthnasol
Pobl yn dweud eu bod wedi'u trin â pharch ac urddas	95.64%	Amherthnasol
% o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Rwyf wedi bod yn cymryd rhan weithgar yn y penderfyniad ynghylch sut y rhoddwyd gofal a chefnogaeth i mi / i fy mhlentyn"	86.42%	Amherthnasol
% o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Rwy'n gwybod pwy i gysylltu ag o ynghylch fy ngofal a'm cefnogaeth"	90.10%	Amherthnasol
% o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Yn gyffredinol, pa mor fodlon ydych/oeddech chi gyda'r gwasanaethau gofal a chefnogi a gawsoch?"	92.67%	Amherthnasol
% yr oedolion sy'n cael pecyn cefnogi oddi wrth y gwasanaethau cymdeithasol sy'n dweud eu bod yn fodlon gyda'r gwasanaeth y maent yn ei gael	93.25%	Amherthnasol
% yr oedolion sy'n cael pecyn cefnogi oddi wrth y gwasanaethau cymdeithasol sy'n dweud eu bod yn fodlon gyda sut yr oedd y gwasanaethau yr oeddynt yn eu cael yn cwrdd â'u hanghenion	93.25%	Amherthnasol
% y bobl nad oedd yn cael eu cyfeirio at Wasanaethau Iechyd a Gofal Cymdeithasol Ffurfiol gan y Pwynt Mynediad Sengl (ein gwasanaeth gwybodaeth, cyngor a chymorth)	19.33%	Amherthnasol
% cyfanswm y cysylltiadau â'r gwasanaeth Pwynt Mynediad Sengl na arweiniodd at gyfeiriad at Wasanaethau Iechyd a Gofal Cymdeithasol Ffurfiol	16.20%	Amherthnasol
% yr asesiadau a gwblhawyd ar gyfer plant o fewn amser statudol (42 diwrnod gwaith)	89%	Amherthnasol

Safon Ansawdd 2

Gweithio gyda phobl a phartneriaid i warchod a hyrwyddo iechyd corfforol a meddwl pobl a'u llesiant emosiynol.

Cefnogaeth a allai fod ar gael i unigolion

Oedolion

Cefnogaeth o'r gymuned

Ar y cyd gyda Llais Lleol, Uned Partneriaeth y Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus a sefydliadau lleol yn y trydydd sector, edrychodd y Cyngor ar amryfal ddulliau o ddatblygu capasiti cymunedol a chynyddu cyfalaf cymdeithasol. Yr hoff ddull yw **creu cymunedau'n seiliedig ar asedau**. Caiff y dull gweithredu cydgysylltiedig neu'r dull cydgynhyrchu i gyflawni gwasanaeth ei amlygu fel blaenoriaeth allweddol i'r partneriaid sy'n rhan o'r prosiect hwn ac mae'n nod cyffredin i'r sefydliadau statudol, preifat, a'r trydydd sector sy'n hwyluso'r broses o greu gweledigaeth. Y syniad y tu ôl i'r broses creu gweledigaeth fel dull ymgysylltu yw ei gwneud yn bosib i'r Cyngor Sir a'r trydydd sector ddechrau trafodaethau agored a gonest gyda chymunedau ynghylch sut mae gwasanaethau am gael eu cyflawni yn y prosiect i'r dyfodol.

Mae **Cynghrair Seiriol** ym Miwmares wedi datblygu'n beirianwaith lle mae pobl leol yn nodi blaenoriaethau lleol ac yn rhoi sylw i'r rhain trwy weithio gyda grwpiau cymunedol, grwpiau o ddiddordeb a Chynghorau Tref a Chymuned i ariannu prosiectau lleol yn yr ardal. Ymhlith y meysydd a nodwyd mae: ei gwneud yn haws cael at wybodaeth a chyngor, cael at wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol, cludiant. Ymhlith y prosiectau mae prynu bws mini cymunedol, datblygu gwefan leol, grŵp cinio dydd Sul i bobl sydd wedi'u hadnabod del rhai sy'n unig neu wedi'u hynysu, gweithgareddau cymdeithasol yn y gymuned, ei gwneud yn haws cael at asedau cymunedol ac ati. Er Ionawr 2017, mae dau Gyd-drefnydd Asedau Lleol ychwanegol wedi'u penodi er mwyn ail-greu'r model hwn yng Nghaergybi a Llangefni.

Atal ac Adfer

Ar gyfer unigolion 18 oed a throsodd y mae'r **Gwasanaeth Ailalluogi** er mwyn eu cael 'yn ôl ar eu traed' trwy ailennill eu hannibyniaeth yn dilyn cyfnod o salwch, anabledd neu golli hunanhyder a'u hymymuso i reoli eu hiechyd a'u llesiant. Gwelir y gwasanaeth fel ymyrraeth tymor byr ar ffurf ailsefydlu a bydd yn nodi unrhyw ofal parhaus a/neu anghenion cefnogi. Mae darparu offer a thechnoleg gynorthwyol yn annatod i'r gwasanaeth hwn. Rydym yn gweithio mewn partneriaeth gyda'r Bwrdd Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol Conwy a Gwynedd i roi offer ar fenthyg i unigolion i hyrwyddo annibyniaeth e.e. symudedd, gofal personol a'i gwneud yn bosib codi a thrin pobl yn ddiogel.

Mae atal pobl hŷn, bregus sydd â nifer o gyflyrau iechyd rhag gorfod mynd i'r ysbyty yn parhau i fod yn

brif nod **Tîm Gofal Lefel Uwch Môn**. Mae'r tîm hwn yn chwarae rhan mewn hyrwyddo annibyniaeth ac ailalluogi, sy'n annatod i egwyddorion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Yn 2016/17 mae dau feddyg teulu â diddordebau arbennig wedi ymuno â'r tîm yn rhan-amser ac mae 245 o unigolion wedi derbyn y gwasanaeth (mymryn o gynnydd er 2015/16).

Y cynnig ar gyfer 2017/18 trwy'r Gronfa Gofal Integredig yw ychwanegu Parafeddyg Ymarfer Uwch i'r Tîm Gofal Lefel Uwch, er mwyn cynyddu capasiti'r gwasanaeth a datblygu rôl y parafeddyg yn y tîm. At hyn, mae'r cynnig yn cefnogi'r rhaglen gofal integredig, bydd yn cynorthwyo'r rhaglen gofal iechyd darbodus,

"Ni allen nhw fod wedi rhoi mwy o gefnogaeth. Nhw oedd fy nghraig. Gyda fy ngŵr yn cael ei drin gartref roedd yn arbed yr holl deithio ar gludiant cyhoeddus i Fangor. Alla i ychwanegu dim i wella'r gwasanaeth. Cefais y gorau."

"Mi stopiodd Dad yn bendant rhag gorfod mynd i'r ysbyty. Mae'n debygol y byddai'r canlyniad wedi bod yn wahanol pe byddai wedi mynd i'r ysbyty. Mae hwn yn wasanaeth arbennig – diolch yn fawr iawn i holl aelodau'r tîm. Roedd y Therapi Galwedigaethol yn wych."

gofal yn nes at adref ac mae'n gwneud y defnydd gorau o asedau cymunedol. Amcangyfrifodd gwaith arfarnu economegwyr iechyd o Brifysgol Bangor yn 2014 yng nghyswllt gofal Lefel Uwch ym Môn y byddai aros am gyfnod o bythefnos ym Môn yn £762 o gymharu â £2854 am aros yn yr ysbyty am bythefnos - noder na wnaeth y ffigyrau hyn ystyried costau adnoddau'r Gwasanaeth Ambiwlans o gludo pobl i'r ysbyty ac oddi yno.

Mae gennym dri **gwely gofal canolraddol** ar gael yng nghartref gofal Plas Mona yn Llanfairpwll. Cânt eu defnyddio i hwyluso gwaith rhyddhau pobl o'r ysbyty lle mae'n ofynnol cael cyfnod pellach o ailalluogi. Cânt eu defnyddio hefyd fel gwelyau **gofal mwy dwys** i atal unigolion sy'n feddygol ansefydlog ond y mae'n ofynnol iddynt gael cyfnod o asesiad pellach rhag gorfod mynd i'r ysbyty.

Mae gennym **Dîm Amlddisgyblaethol** (Therapydd Galwedigaethol, Ffisiotherapydd, Gweithiwr Cymdeithasol a Nyrs Ardal) yn gweithio'n agos gydag unigolion a'u teuluoedd gyda'r nod o'u cynorthwyo i ddychwelyd adref. Mae gennym dimau amlddisgyblaethol yn Ysbyty Penrhos Stanley yng Nghaerdybi, Meddygfa Amlwch ac ym Mhlas Mona. At hyn, mae adnoddau gofal canolog ar gyfer lleoliadau tymor byr mewn cartrefi gofal ar yr ynys i reoli sefyllfaoedd argyfyngus a hefyd i gael pobl allan o'r ysbyty'n gynt.

Bu gostyngiad o 16% dros y tair blynedd diwethaf yn nifer y bobl sydd wedi torri eu gwddf neu eu clun ym Môn ac yn ystod yr un cyfnod, bu gostyngiad o 15% ym Môn yn nifer y galwadau 999 i'r gwasanaeth Ambiwlans oherwydd codwm.

Mae **Gwasanaeth Atal Codymau Môn** (partneriaeth rhwng Adran Hamdden y Cyngor a'r Bwrdd Iechyd) yn cynnig ystod eang o ymyraethau i'r rhai dros 65 ym Môn i gynorthwyo i ostwng y risg o gael codwm a'r ofn o gael codwm. Un elfen allweddol o Gynllun Gweithredu Heneiddio'n Dda yw 'Atal codymau', mae gennym grŵp amlasiantaethol atal codymau sydd wedi hen ennill ei blwyf ar yr Ynys. O ddechrau'r gwasanaeth, mae dros 1600 o asesiadau risg aml ffactorol wedi'u cwblhau, gyda thros 1000 o bobl yn defnyddio'r gwasanaeth codymau a'r

rhaglen ymarfer. Mae 120 o bobl wedi mynd i ddsbarthiadau atal codymau. Yn ystod oes y gwasanaeth mae oddeutu 50 o ddsbarthiadau sefydlogi'r ystum wedi'u cynnal yn y gymuned ac ar hyn o bryd mae 15 dosbarth yn cael eu cynnal ar draws yr ynys.

Rhaglen ailsefydlu ymarfer a ariennir gan Iechyd Cyhoeddus yw'r **Cynllun Cyfeirio Ymarfer Cenedlaethol** sy'n targedu unigolion 16 oed neu drosodd sydd wedi datblygu clefyd cronig neu sydd mewn perygl o wneud hynny. Cyfeirir unigolion gan weithiwr iechyd proffesiynol at y rhaglen 16 wythnos sy'n cael ei chynnal ym mhob un o'r canolfannau hamdden lleol ac yn y gwahanol ganolfannau cymunedol ar draws yr ynys. Mae unigolion sydd ag anableddau corfforol neu ddysgu hefyd yn medru defnyddio'r cynllun i wella eu hiechyd a'u llesiant. At hyn, mae grwpiau'n medru defnyddio'r rhaglen a chânt gynnig cwrs Addysg Ffordd o Fyw grŵp 'foodwise' wyth wythnos ac yna gael sesiynau ymarfer yn yr ystafell ffitrwydd. Grwpiau diweddar sydd wedi bod yn defnyddio'r cynllun yw grwpiau anabledd dysgu a grwpiau cefnogi iechyd meddwl.

Ariennir [Rhadlen Anabledd Chwaraeon Cymru](#) ym Môn trwy'r Loteri Genedlaethol a'i nod yw cael pob person anabl yn gaeth i chwaraeon am oes. Mae'r rhaglen yn cynnwys dau faes allweddol Insport - Datblygiad ac insport - Clwb. Ar hyn o bryd mae Môn ar safon Arian yr Insport - Datblygiad yn sgil y gwaith cyflawni cynhwysol ar draws yr holl gyfleusterau, gwaith partneriaeth gyda Chyrff Llywodraethu Cenedlaethol a'r gallu i gael at gyfleusterau Hamdden Môn Actif yn haws. Ar hyn o bryd mae 28 o glybiau Insport, sy'n ei gwneud yn bosib i ni gynnig ystod eang o gyfleoedd i'r bobl anabl sy'n cymryd rhan, gyda chyfanswm o 88,843 wedi'u rhoi dros y 12 mis diwethaf.

Cefnogaeth barhaus

Rydym yn darparu ac yn comisiynu ystod o **Gyfleoedd Dydd a Gwaith i Unigolion ag Anableddau Dysgu**. Mae nifer o'r sefydliadau yr ydym yn eu comisiynu'n fentrau cymdeithasol ac ar hyn o bryd rydym yn chwilio i ddatblygu ein cyfleoedd gwaith mewnol ein hunain fel menter gymdeithasol neu sefydliad masnachu hyd braich. Mae ein gwasanaethau mewnol yn cefnogi unigolion ag amryfal anableddau i gael at waith ystyrlon a chynnal y gwaith hwnnw trwy Weithdy Canolfan Byron (Mona),

Gerddi Haulfre (Llangoed), a'n canolfannau dydd yn Llangefni a Chaergybi ac ati, sydd i gyd yn rhedeg mentrau masnachol/lled-fasnachol fel Gwaith Coed, Garddio a chrefftau.

Mae ein **Gwasanaeth Teleofal** wedi'i lunio i'w gwneud yn bosib i unigolion barhau i fyw'n annibynnol, yn saff a diogel a chydag urddas yn eu cartrefi eu hunain ac, i rai, mae hyn fel pe bai rhywun yn taflu rhaff atynt. Mae teleofal yn rhoi'r modd i fonitro argyfyngau amser real a ffordd o fyw trwy ddarparu offer megis synwryddion personol e.e. offer canfod bod rhywun wedi cael codwm a synwryddion amgylcheddol e.e. synwrydd agor drysau. Daeth 369 o gyfeiriadau i law'r gwasanaeth yn 2016/17 o gymharu â 383 yn 2015/16.

Gwasanaeth sy'n rhoi gofal a chefnogaeth barhaus i bobl dros nos yn eu cartrefi eu hunain yw ein gwasanaeth **Tylluanod y Nos** sydd ar draws yr ynys Mae'r gwasanaeth yn cynorthwyo i atal gorfod anfon pobl i'r ysbyty heb fod rhaid, anfon pobl i ofal preswyl neu ofal nyrsio'n amhriodol, yn ogystal â chynorthwyo pobl i fedru gadael yr ysbyty'n gynnar. 217 oedd cyfanswm nifer defnyddwyr y gwasanaeth a dderbyniodd wasanaeth dros y cyfnod 12 mis

Leib Osgoi Cost i Wasanaethau Golau Glas Lleol, y Cyngor a'r Bwrdd Iechyd Lleol:

Ymddiriedolaethau GIG Gwasanaeth Ambiwlans Cymru – Cafodd 27 o alwadau eu hosgoi

Yr Heddlu – Cafodd 41 o alwadau eu hosgoi

Lleoliad Cartref Gofal Preswyl – 1920 o ddyddiau @ £68.87 y/d = £132,230.40

Osgoi Mynd i'r Ysbyty / Hwyluso Gadael yr Ysbyty: 66 diwrnod @ £343 y diwrnod = £22,638.00

gyda 283 o alwadau'n cael eu cymryd.

Ar yr ynys mae gennym 276 o unigolion mewn gofal preswyl preifat a 120 yng nghartrefi gofal y Cyngor.

Mae unigolion ym Môn sy'n derbyn **Gofal Cartref** wedi dweud wrthym eu bod yn dymuno digon o amser i dderbyn y gofal y mae eu hangen arnynt, cael y gofal gorau posib a chael gofalwyr cartref sydd â'r sgiliau, y wybodaeth a'r hyfforddiant cywir. Maent hefyd yn dymuno cael gofal gan yr un tîm o ofalwyr yn rheolaidd. Mae cael clust i wrando ar bethau pwysig a'u cyfeirio at ffynonellau perthnasol o wybodaeth hefyd yn bwysig iddynt. Ar hyn o bryd, gwyddom ein bod yn cael trafferth sicrhau gofal mewn rhai ardaloedd ym Môn ac i rai unigolion gydag anghenion gofal cymhleth. Er mwyn cryfhau darpariaeth a sicrhau bod mwy o ofal ar gael, rydym yn bwriadu prynu gofal mewn tair bro ar draws yr ynys ac, erbyn yn hwyr yn 2017, bydd un asiantaeth gofal yn gyfrifol am gyflawni gofal ym mhob bro. Bydd y gwasanaeth newydd hwn yn sicrhau y bydd yr asiantaeth yn canolbwyntio mwy yn y gymuned, yn ei gwneud yn haws cael at ofal, yn cael ymatebion amserol a mwy o gysondeb a dilyniant o ran gofalwyr cartref. Bydd y model newydd yn canolbwyntio ar weithredu'n ôl canlyniadau i bobl.

Ym Mai 2016, llwyddodd y **tîm Gwasanaethau Cefnogi Cymunedol (darparwr iechyd meddwl mewnlol)** i ennill contract newydd dan y cynllun grant Cefnogi Pobl i roi cefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai. Yn ystod y flwyddyn, rydym wedi adolygu ac ailfodelu'r gwaith darparu cefnogaeth gymunedol a thai â chymorth i bobl â phroblemau iechyd meddwl. Mae'r tîm yn rhoi cymorth a gyfyngir gan amser ac sy'n gysylltiedig â thai i bobl ag ystod o broblemau iechyd meddwl yn y gymuned, yn cynnwys y rhai hynny a gyfeiriwyd trwy wasanaethau gofal sylfaenol. Mae'r tîm, hefyd, yn rhoi cefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai i bobl sy'n byw mewn dau brosiect byw â chymorth, yn cynorthwyo unigolion i ddatblygu'r sgiliau a'r hyder angenrheidiol i symud ymlaen i fyw'n annibynnol yn y gymuned. At hyn, mae'r tîm yn cefnogi ystod o unigolion â phroblemau iechyd meddwl parhaol i fyw yn y gymuned. Mae'r gwasanaeth hwn yn rhoi cefnogaeth ymarferol mewn modd sy'n rhoi'r unigolyn wrth galon y gwaith gan roi pwyslais cryf ar 'adfer' a'i gwneud yn bosib i bobl ddatblygu ac aros yn y gymuned a pharhau yno. Mae'r tîm Gwasanaeth Cefnogi Cymunedol yn gweithio'n agos gyda'r Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol ac yn cydweithio gyda sefydliadau statudol a thrydydd sector eraill i sicrhau bod iechyd a llesiant phobl â phroblemau iechyd meddwl o'r pwys mwyaf.

Ymgynghorwyd â staff gwasanaethau Oedolion ym Medi 2016 a dechreuwyd gweithio penwythnosau yn Ionawr 2017 gyda gweithwyr Cymdeithasol a Therapyddion Galwedigaethol y Cyngor yn gweithio fel rhan o dîm ar benwythnosau i roi **gwasanaeth saith niwrnod**. Fel hyn, mae modd sicrhau y caiff asesiadau a threfniadau cynllunio gofal, yn cynnwys ymyraethau therapiwtig a nyrsio eu cyd-drefnu'n effeithiol; gan ganolbwyntio ar ofal ataliol ac osgoi gorfod mynd i'r ysbyty heb fod rhaid neu oedi cyn i bobl hŷn gael gadael yr ysbyty, yn enwedig felly'r bobl hŷn, fregus. Wrth ymateb yn amserol, mae modd gwneud defnydd gwell o adnoddau ar adeg pan fo pwysau cynyddol ar wasanaethau yn y gymuned. Rhwng Ionawr a Mawrth 2017 rydym wedi gweld gostyngiad yn nifer yr unigolion sy'n disgwyl yn yr ysbyty am ofal ailalluogi a/neu ofal cartref prif lif. Nododd adborth gan y gwasanaeth Ffisiotherapi bod un o'r manteision mwyaf o gefnogaeth amserol dros y penwythnos yn golygu bod modd i gleifion gael gadael yr ysbyty ar ddydd Gwener a'u gofal yn cael ei ddilyn i fyny ar y penwythnos. O'r herwydd, mae'r amser rhwng cyfeirio ac asesu wedi gostwng.

Mae prosiect **Coed Lleol** yn dal yn ei le ar gyfer unigolion ag Anableddau Dysgu ac mae'n defnyddio coetiroedd lleol i hyrwyddo gweithgareddau, ymarfer a ffordd o fyw iach.

Plant a theuluoedd

Mae prosiect arbrofol partneriaeth **Y Bont** bellach yn y prif lif ac mae Gweithiwr Trawsnewid a Gweithiwr Cymdeithasol yn parhau i weithio yn yr ysgol gyda staff eraill i roi arweiniad ar bob agwedd o drawsnewid i bobl ifanc anabl a'u teuluoedd (mae'r gefnogaeth hon ar gael i bobl ifanc a'u teuluoedd sydd ddim yn agored i'r Gwasanaethau Arbenigol Plant).

Mae cymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden yn cyfrannu at iechyd a llesiant person, yn ogystal ag at eu hunan-barch a'u hyder. Gall gweithgareddau ddwyn i mewn unwaith eto bobl ifanc sydd wedi ymbellau oddi wrth chwaraeon, gwella rhyngweithredu/cynhwysiad cymdeithasol, gostwng ymddygiad gwrthgymdeithasol, rhoi 'sgiliau am oes' trwy gymryd rhan mewn chwaraeon neu hyfforddi chwaraeon, yn ogystal â chefnogi annibyniaeth pobl hŷn. Er mwyn cynorthwyo pobl i gyrraedd eu nod a hyrwyddo hunanhyder, rydym yn cefnogi clybiau, trefnu cystadlaethau, cefnogi digwyddiadau cymunedol, rhedeg rhaglen o wersi nofio i bob oedran ac yn annog plant ysgol i gymryd rhan mewn amryfal weithgareddau allgwricwlaidd. Mae hyn oll yn rhoi sgiliau bywyd ac yn annog gallu i weithredu dan bwysau, datrys problemau a chyrraedd nodau. Er mwyn meithrin cynhwysiad cymdeithasol ac ymdeimlad o hunaniaeth - rydym yn darparu cyfleusterau o fore gwyn tan nos, saith niwrnod yr wythnos- daw canolfannau hamdden yn hybiau cymunedol, maent yn dod â phartneriaethau i mewn yn rhan o Gyrrff Cyhoeddus (e.e. Cymunedau'n Gyntaf, y Cyngor Tref, yr Urdd, ac ati) ac mae'r clybiau niferus sy'n defnyddio'n cyfleusterau'n rhoi ymdeimlad o gymuned i ardaloedd.

Mae'r trefniant yn dal i barhau i unrhyw weithiwr proffesiynol sy'n pryderu am lesiant emosiynol plentyn/person ifanc trwy ddarparu sesiwn ymgynghori gyda gwasanaeth ataliol Haen 1 **Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAMHS)** i sefydlu a oes modd cefnogi'r plentyn/person ifanc sy'n dod dan gynllun gofal a chefnogi er mwyn osgoi'r angen i gyfeirio ymlaen at CAMHS Haen 2 ffurfiol.

Mae **panel comisiynu ar y cyd y Gwasanaethau Plant** yn cyfarfod pob mis i adnabod comisiynu ar y cyd er mwyn dod i gytundeb rhwng Addysg, y Bwrdd Iechyd a Gwasanaethau Plant ar gyfer plant/pobl ifanc y mae angen gofal arbenigol, adnoddau priodol a threfniant ariannu arnynt.

Rydym yn parhau i wella'n harfer mewn perthynas â **Phlant sy'n Derbyn Gofal** gyda'r Nyrs Arbenigol sy'n rhan o'r Tîm Derbyn Gofal yn gweithio gyda phlant/pobl ifanc i sicrhau eu bod yn cyflawni eu canlyniadau llesiant. Mae llwyddiant hyn yn arwain atom yn sicrhau bod 100% o'n Plant sy'n Derbyn Gofal wedi'u cofrestru gyda Meddyg Teulu o fewn 10 diwrnod gwaith i ddechrau lleoliad.

Mae 710 o blant a theuluoedd sydd yn y **Rhaglen Dechrau'n Deg** ym Môn yn cael cefnogaeth ystod o ddarpariaeth rhiantu, o grwpiau i gefnogaeth un-i-un yn y cartref gyda phopeth o drin arian, bwyta'n iach, rheoli ymddygiad plant, cymryd rhan yn y gymuned a chymryd mantais o fentrau cymunedol ehangach. Mae'r pwyslais i'w weld ar y gefnogaeth i deuluoedd gyda phlant 0-4 blwydd oed a darparu gwasanaethau ataliol i ostwng neu wneud i ffordd â'r angen am ymyrraeth statudol. Mae'r rhaglen yn gweithio'n agos gyda'r Tîm o amgylch y Teulu ar gyfer plant hŷn mewn teuluoedd i sicrhau y caiff teuluoedd gefnogaeth i gael at

wasanaethau statudol priodol. Mae'r rhaglen wedi wynebu heriau mewn recriwtio staff â'r cymwysterau priodol yn enwedig felly Ymwelwyr Iechyd dros y ddwy flynedd ddiwethaf ac mae hyn yn parhau i fod yn broblem y mae angen rhoi ystyriaeth genedlaethol iddi.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Ein bwriad yw aildendro'n darpariaeth gofal cartref ar draws yr ynys yn ystod yr ychydig fisoedd nesaf.
- Ychwanegu Parafeddyg Ymarfer Uwch at Dîm Gofal Lefel Uwch Môn er mwyn cryfhau ein rhaglen gofal integredig.
- Parhau i gyflawni yn erbyn ein Cynllun Gweithredu Heneiddio'n Dda ysbrydoledig.
- Byddwn yn parhau i ddatblygu perthynas weithio gadarn gyda'n cydweithwyr addysgol er mwyn sicrhau rhaglen ataliol gref, ar gynhyrchion megis Rhaglen Dechrau'n Deg.

Mesur Safonau Ansawdd 2:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
Cyfradd yr oedi mewn trosglwyddo gofal am resymau gofal cymdeithasol fesul 1,000 y boblogaeth 75 oed neu drosodd	6.05	6.63
% yr oedolion yr oedd yn ofynnol iddynt gael gofal preswyl ar ryw adeg yn ystod y flwyddyn	1.13%	1.21%
Nifer yr oedolion yr oedd yn ofynnol iddynt gael gofal preswyl ar ryw adeg yn ystod y flwyddyn	637	686
Nifer yr oedolion mewn gofal preswyl hyd at yr 31ain o Fawrth	396	401
Canran y plant a welwyd gan ddeintydd cofrestredig o fewn pedwar mis i dderbyn gofal	91%	Amherthnasol
Canran y plant sy'n derbyn gofal sydd wedi cofrestru gyda meddyg teulu o fewn deg diwrnod gwaith i ddechrau'r lleoliad	100%	98%
% yr asesiadau iechyd ar gyfer plant sy'n derbyn gofal - asesiadau yr oedd eu disgwyl yn ystod y flwyddyn - a gafodd eu cynnal	97%	96%

Gwarchod ac amddiffyn pobl rhag camdriniaeth, esgeulustod neu niwed

Mae diogelu'n parhau wrth union galon popeth a wnawn, i sicrhau fod plant, pobl ifanc ac oedolion ag anghenion gofal a chefnogi'n byw eu bywydau'n rhydd o gamdriniaeth ac esgeulustod. Er mwyn i ni ymgymryd â'r ddyletswydd hon, rydym yn gweithio gydag unigolion, teuluoedd a phartneriaid i geisio atal camdriniaeth, gan leihau risg i'r eithaf ac ymateb yn gymesur i le cafwyd camdriniaeth neu esgeulustod. Yn ystod y flwyddyn rydym wedi sicrhau y bu'r Cyngor yn barod i weithredu'r gofynion diogelu diwygiedig dan Ran 7 y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Gwelliant. Mae gan yr Awdurdod Lleol Fwrdd Diogelu yn ei le sy'n gyfrifol am sgrïwtineiddio'r Trefniadau Diogelu Corfforaethol, a gyrru gwaith rhoi'r Cynllun Gweithredu Diogelu Corfforaethol ar waith.

Er bod hwn yn waith sy'n dal yn mynd rhagddo, rydym wedi cymryd camau cadarnhaol:-

- Wedi adolygu'r Polisi Diogelu Corfforaethol a sicrhau ei fod ar gael i'r holl staff
- Mae pob gwasanaeth wedi nodi sut mae'n anelu at wella ei drefniadau diogelu
- Wedi nodi'r hyfforddiant a'r sesiynau creu ymwybyddiaeth y mae eu hangen ar bob aelod o staff i sicrhau ei fod yn deall ei ddyletswyddau diogelu,
- Gwneud yn siŵr bod y Cyngor yn recriwtio staff y mae'r gwaith gwirio cyflogaeth angenrheidiol a wnaed yn eu cylch yn ei le
- Wedi cefnogi gwaith cyflawni a datblygu nifer o raglenni Diogelu Corfforaethol, megis Rhaglen Atal, Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant, Caethwasanaeth Fodern a Chamdriniaeth Ddomestig a Thrais yn erbyn Merched.
- Mae rôl y Swyddog Adolygu Annibynnol yn sicrhau fod y cynllun i hwyluso anghenion y plentyn yn cael ei fodloni a bod y cynllun ar gyfer ei ofal tymor hir yn cael ei roi ar waith.

Mae'r Cyngor, hefyd, yn chwarae rhan lawn yng ngwaith a blaenoriaethau **Byrddau Diogelu Rhanbarthol Gogledd Cymru** i blant a phobl ifanc: yn rhanbarthol ac yn lleol. Mae hyn wedi cynnwys cefnogaeth ariannol ac amser swyddogion, sy'n cyfrannu at flaenoriaethau'r Bwrdd ac yn eu cefnogi.

Oedolion

Yn y Gwasanaethau Oedolion, rydym wedi canolbwyntio ar:-

- Adolygu'r trefniadau ar gyfer sicrhau yr ymatebwyd i geisiadau yng nghyswllt Trefniadau Diogelu rhag Colli Rhyddid yn effeithiol a chynnydd mewn capasiti Budd Pennaf. Credwn fod gennym bellach system reoledig wedi'i chryfhau yn ei lle.
- Roi hyfforddiant i ymarferwyr ar y gofynion diogelu newydd yn cynnwys darpariaeth ar gyfer y Gorchmynion Cefnogi Amddiffyn Oedolion newydd, sicrhau bod ein staff wedi'u hyfforddi a bod ganddynt yr offer i ymdrin â'r newidiadau.
- Sefydlu'r 'Panel Breuder Oedolion' ar y cyd gyda'n cydweithwyr o Heddlu Gogledd Cymru, i gyd-drefnu ein gwaith o gefnogi unigolion ar draws gwasanaethau cyhoeddus sydd ag anghenion cymhleth.

Plant a theuluoedd

At hyn, rydym wedi parhau i chwarae'n rhan yn y trefniadau gwarchod cyhoeddus amlasiantaethol (MAPPA) a threfniadau'r gynhadledd asesu risg amlasiantaethol (MARAC). Mae trefniadau amlasiantaethol gwarchod y cyhoedd yn parhau i fonitro a rheoli risg yn amlasiantaethol yng nghyswllt unigolion sydd wedi'u hasesu fel eu bod yn risg uchel i'r cyhoedd. Trafodwyd canfyddiadau Adroddiad Arolygu'r Gwasanaethau Plant yr AGGCC ym Mwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru ym Mawrth 2017, gan sicrhau dealltwriaeth dorfol o'r materion (yn cynnwys materion amlasiantaethol a rhanbarthol), ac ymrwymiad gan bartneriaid i weithio gyda'r Cyngor i wella gwasanaethau i blant. Mae'r adroddiad hefyd wedi'i drafod yng Nghrŵp Cyflawni Lleol Gwynedd a Môn. Bydd rôl is-grŵp Sicrwydd Ansawdd y grŵp yn cael ei drafod yn y cyfarfod nesaf i gryfhau'r system sicrhau ansawdd a'r trefniadau hyfforddi er mwyn sicrhau fod yr holl bartneriaid yn deall trothwyon ar gyfer asesiadau ac y cânt eu defnyddio'n gyson.

Sefydlwyd y broses VARM (Rheoli Breuder a Risg) yn sgil gwaith a gynhaliwyd gan grŵp tasg a gorffen dan gyfarwyddyd Prif Gwnstabl Heddlu Gogledd Cymru a Chyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol ar y pryd, fel prosiect arbrofol lleol er mwyn rhoi ymateb mwy cydgysylltiedig i'r unigolion hynny oedd ag anghenion cymhleth sy'n dod i sylw asiantaethau statudol yn aml ond sy'n syrthio y tu allan i'r meini prawf ar gyfer fframweithiau sefydledig megis MARRAC, MAPPA neu POVA. Cynrychiolir

ystod o bartneriaid statudol (Heddlu Gogledd Cymru, y Bwrdd Iechyd, Prawf, Ymddiriedolaeth Ambiwlans Cymru, y Gwasanaeth Tân, Tai, Gwasanaethau Oedolion) yn ogystal â phartneriaid o'r trydydd sector, megis Cymorth i Ddioddefwyr, cymdeithasau tai a darparwyr cefnogaeth. Y nod sylfaenol yw rhannu gwybodaeth a datblygu strategaethau rheoli risg ar gyfer pob person dan ystyriaeth. Mae'r grŵp yn cyfarfod pob mis ac yn adrodd i'r Bwrdd Diogelu Corfforaethol.

Yn y Gwasanaethau Cymdeithasol rydym wedi sicrhau y cafodd gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant eu troi'n drefniadau clir i ymarferwyr - mae Lansiad Canllawiau'r Gwasanaethau Plant newydd wedi'i gynnal, gan sicrhau fod pob ymarferwr yn ymwybodol o'r hyn sy'n ddisgwyliedig ohono, ac yn rhoi cysondeb o ran arfer a phroses. Ar ben hynny, rydym wedi parhau i wreiddio argymhellion arolygu'r AGGCC. Mae rhagor o waith yn ofynnol i gryfhau trefniadau i rai sy'n gadael gofal gyda llety, addysg a chyfluoedd gwaith ac rydym yn parhau i ganolbwyntio ar wella cyrhaeddiad addysgol ein plant sy'n derbyn gofal i sicrhau eu bod yn cyflawni eu llawn botensial.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Llwyddo i wella'n trefniadau diogelu yn y Gwasanaethau Plant fel y nodir yng nghynllun cyn-arolygu'r AGGCC. Nodwyd Sicrwydd Ansawdd fel maes i'w wella. Byddwn yn cryfhau'r Fframwaith Sicrwydd Ansawdd ac yn ei wreiddio yn y Gwasanaeth er mwyn gyrru gwelliant parhaus mewn ansawdd arfer.
- Bydd yr Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd yn cael ei gryfhau gydag ailsefydlu swydd Rheolwr Sicrwydd Ansawdd, penodi Swyddog Adolygu Annibynnol ychwanegol a chefnogaeth busnes ychwanegol.
- Sefydlir trefniadau gweithio gwell rhwng yr Uned Diogelu a'r Tîm Gweithredoedd. Bydd dangosyddion perfformiad yn cael eu hadolygu i sicrhau y ceir monitro effeithiol yn y gwasanaeth a bod y gwasanaeth ei hun yn cael ei fonitro'n effeithiol.
- Mae cynllun gweithredu archwilio ffeil achos wedi'i roi ar waith gyda'r disgwyliad y bydd yr holl reolwyr yn cynnal archwiliadau rheolaidd i sicrhau cysondeb ac ansawdd yr arfer. Bydd ymyraethau wedi'u targedu'n cael eu cynnal os na fydd yr arfer yn gwella.
- Gwreiddio'r trefniadau ar gyfer darparu trefniadau diogelu rhag collid rhyddid, gan sicrhau bod y gwaith dros y flwyddyn ddiwethaf yn cael ei wreiddio mewn arfer dyddiol.
- Cefnogi gwaith cyflawni Fframwaith Hyfforddi Diogelu Corfforaethol, unwaith eto'n adeiladu ar y sylfeini sydd wedi'u gosod dros y deuddeng mis diwethaf.
- Unwaith y byddant wedi'u penodi a'u neilltuo i Grwpiau Arfer Arweiniol, bydd cyfluoedd datblygiadol yn cael eu rhoi i gefnogi'r gweithlu i ymgymryd â'u dyletswyddau.
- Mae'r holl achosion lle mae enw'r plentyn wedi bod ar y gofrestr ers mwy na deuddeng mis yn cael eu hadolygu i sicrhau y byddir yn cymryd camau amserol a chyflym i roi sylw i bryderon diogelu.
- Bydd Gwasanaethau Ataliol yn cael eu hadolygu a strategaeth ataliol gorfforaethol newydd yn cael ei datblygu ar y cyd gyda phartneriaid, i sicrhau mwy o wasanaethau a chomisiynu effeithiol, i ostwng nifer y plant a phobl ifanc y mae angen eu rhoi ar y Gofrestr Amddiffyn Plant ac y mae angen iddynt Dderbyn Gofal.

Mesur Safonau Ansawdd 3:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
% yr oedolion sy'n ddefnyddwyr y gwasanaeth sy'n ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Ydi'r gefnogaeth sydd wedi'i sefydlu gan y Gwasanaethau Cymdeithasol wedi'ch cynorthwyo i deimlo'n saff a diogel yn eich cartref?"	90.50%	Amherthnasol
% y cyfeiriadau Gwarchod Oedolion Bregus (POVA) a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn lle mae'r risg wedi'i rheoli	95.70%	93.02%

% y cynlluniau gofal a chefnogi (neu gynlluniau cefnogi ar gyfer pobl ifanc) a adolygwyd yn ystod y flwyddyn, o fewn amser y cytunwyd arno	88.00%	93.00%
Canran yr achosion o ailgofrestru plant ar gofrestri Gwarchod Plant yr awdurdod lleol o fewn deuddeg mis i ddiwedd y cofrestrriad blaenorol	7.00%	Amherthnasol
Y cyfnod amser cyfartalog ar gyfer yr holl blant oedd ar y Gofrestr Amddiffyn Plant yn ystod y flwyddyn ac a gafodd eu datgofrestru yn ystod y flwyddyn	266 o ddiwrnodau	Amherthnasol

DRAFT

Annog a chefnogi pobl i ddysgu, datblygu a chymryd rhan mewn cymdeithas

Oedolion

Yn y gymuned

Rydym yn gweithio mewn partneriaeth â'r Trydydd Sector i sefydlu gwaith **Cyd-drefnu Asedau Lleol** ar draws yr ynys. Ar hyn o bryd mae gennym dair swydd yn gyfrifol am ardaloedd Biwmares, Caergybi a Llangefni.

Ystyr Cyd-drefnu Asedau Lleol yw:

- Gwreiddio Cyd-drefnwyr Ardal Lleol mewn cymuned ddaearyddol fechan i gefnogi 50-65 o unigolion a'u teuluoedd.
- Darparu un pwynt cyswllt sy'n lleol a hygyrch i bobl o bob oed a allai fod yn fregus oherwydd oed, anabledd neu salwch meddyliol. Y nhw yw "pen blaen" system y gwasanaeth.
- Cynorthwyo unigolion i ddatrys eu problemau eu hunain a chreu bywyd da fel aelodau o'u cymunedau eu hunain
- Rhoi pob unigolyn wrth galon y gwaith gwneud penderfyniadau a gweithio gyda'r unigolyn a'r teulu i ddilyn eu gweledigaeth am fywyd da fel rhan o'u cymuned.

Mae'r **Rhaglen Heneiddio'n Dda yng Nghymru** ar gyfer unigolion 50 oed a throsodd a'i nod yw datblygu Strategaeth Ataliol yr Awdurdodau Lleol trwy sefydlu tair Canolfan Heneiddio'n Dda sy'n gweithio ar yr egwyddor o gynhwysiad trwy gyfeirio a gwella mynediad at gefnogaeth gyffredinol a phrif lif. Mae'r canolfannau hyn yn Amlwch, Llangefni a Brynsiencyn.

Mae **Hybiau Cymunedol** yn cynnig ystod o wasanaethau fel pwynt cyswllt cyntaf a mynediad at gefnogaeth h.y. trin traed, dosbarthiadau codymau, grwpiau cerdded a sesiynau Cyngor ar Bopeth ar fudd-daliadau a hawliau. Maent yn rhoi canolbwynt i feithrin mwy o weithgarwch cymunedol yn lleol a dod â phreswylwyr ynghyd i wella ansawdd eu bywyd yn eu hardaloedd a chyfrannu at leihau i'r eithaf ar unigrwydd a theimlad o fod wedi'u hynysu. Mae hybiau wedi'u datblygu'n ddiweddar yn yr ardaloedd a ganlyn: Neuadd bentref Llanfairpwll, y ganolfan gymunedol yn Llanfaelog a thafarn ym Mryngwran. Bydd y rhain yn cymryd amser i ennill eu plwyf gyda'r Cyngor yn darparu rôl hyrwyddo.

Mae grŵp amlasiantaethol wedi'i sefydlu i ddatblygu **Strategaeth Dementia** i Fôn, bydd yn ystyried: cymorth a chynghor gwybodaeth, technoleg, Teleofal, Dementia sy'n gysylltiedig ag alcohol a gwasanaeth cefnogi Plas Crigyll y tu allan i oriau. Mae fersiwn ddrafft y strategaeth Dementia yn unol â themâu Strategaeth Pobl Hŷn:

- Unigolion annibynnol/cymunedau cryf
- Eich cynorthwyo i fyw gartref a
- Pan nad yw byw gartref yn opsiwn mwyach

Mae pum caffî Dementia ar yr ynys, mae'r rhain yn rhoi lle i bobl fynd os ydynt yn gofalu am berson â Dementia, os ydynt yn poeni am gof rhywun, neu i gyfarfod pobl eraill y mae Dementia wedi cael effaith arnynt. Mae pedwar cynllun Homeshare lle gall person gael cefnogaeth yng nghartref gofalwr proffesiynol er mwyn ychwanegu at sgiliau bywyd sydd ganddynt eisoes a sefydlu mwy o gysylltiadau yn y gymuned. Mae hyn hefyd yn rhoi egwyl i'r unigolion sy'n edrych ar ôl y person â Dementia.

Rydym wedi gweithio gyda'r Gymdeithas Alzheimer ac ymgynghorydd ar raglen o gyfarfodydd cyhoeddus ym Miwmares i sefydlu Cynghrair Dementia i weithio'n agos gyda busnesau lleol, cynyddu nifer y bobl sy'n cael yr hyfforddiant ymwybyddiaeth bod yn ffrind i rywun sydd â Dementia a recriwtio a hyfforddi pencampwr Dementia.

Y nod yw bod Biwmares yn dod y Gymyned gyntaf ar yr ynys sy'n ystyriol o Dementia, ac yna Gaergybi a Llangefni. Hon fyddai rhan gyntaf y daith tuag at Fôn sy'n ystyriol o Dementia.

Bu cynnydd o 50% yn nifer y bobl a ddefnyddiodd **Taliadau Uniongyrchol** eleni, oedd yn ei gwneud yn bosib i fwy o unigolion gael dewis a bod mewn rheolaeth ynghylch sut y caiff eu gofal eu cyflawni. Cynhaliwyd ymarfer ymgynghorol mewn partneriaeth â 'Llais Lleol' gydag unigolion yn cael Taliadau Uniongyrchol, gofaluwr a rhanddeiliaid eraill. Arweiniodd yr adborth a gafwyd yn ôl atom at wneud nifer o welliannau yn cynnwys y gwaith hyrwyddo, cyfathrebu a'r gwasanaeth gwybodaeth a chefnogi sydd ar gael i'r rhai sy'n derbyn Taliadau Uniongyrchol. Un enghraifft yw gwella tudalennau'n gwefan, y mae ganddi bellach lawer mwy o wybodaeth yn cynnwys astudiaethau achos a fideos a gynhyrchwyd gydag unigolion sy'n derbyn y gwasanaeth a'u teuluoedd.

Mewn cyflogaeth

Mae arian Cronfa Gymdeithasol Ewrop wedi'i sicrhau i ariannu rhaglen o'r enw **OPUS**. Nod y rhaglen yw mynd i'r afael â thlodi trwy gyflogaeth, hyfforddiant a gwirfoddoli cynaliadwy a chyfleoedd dysgu gydol oes. Er mwyn bod yn gymwys am y gwasanaeth, rhaid i unigolion fod yn 25 oed a throsodd ac wedi bod yn ddi-waith ers dros 12 mis a ddim yn mynd ati i chwilio am waith ar hyn o bryd nac mewn addysg na hyfforddiant.

Plant a Theuluoedd

Rydym yn edrych ar ddefnyddio **Modelau Cefnogaeth a Chynnydd Gweithredol** i ddatblygu sgiliau plant a phobl anabl i ostwng ymddygiad pryderus, gwneir hyn mewn partneriaeth â theuluoedd a Chanolfan Addysg y Bont. Rydym wedi sicrhau arian Cronfa Gofal Integredig i adeiladu ar y gwaith hwn yn 2017/18 fel y canolbwyntir ar bobl ifanc 14 oed i fyny at y bobl ifanc sy'n croesi'r bont i wasanaethau oedolion. Rydym wedi hwyluso ystod o gyfleoedd hyfforddi i ddarparwyr Gofal Cymdeithasol i hyrwyddo'r model cefnogaeth a chynnydd gweithredol yn y gwasanaethau Anableddau Dysgu. Hyrwyddo annibyniaeth trwy sicrhau bod gan unigolion mwy o ddewis a rheolaeth dros eu bywydau.

Prosiect sydd wedi'i sefydlu yng Ngogledd Cymru ac sy'n ymestyn dros y chwe awdurdod lleol, Grŵp Llandrillo Menai, Coleg Cambria a Gyrfaoedd Cymru yw'r **prosiect TRAC** a ariennir gan Gronfa Gymdeithasol Ewrop. Mae'n cefnogi disgyblion bregus rhwng 11-16 mlwydd oed i barhau a llwyddo mewn addysg, hyfforddiant neu waith. Hyd yn hyn, mae 156 o bobl ifanc wedi cael cefnogaeth, cafwyd 48 o gymwysterau ac mae 20 o bobl ifanc wedi llwyddo i sicrhau lleoliadau gwaith rheolaidd. Symudodd 98% o ddisgyblion Blwyddyn 11 a gymerodd ran yn 2016 ymlaen yn llwyddiannus i Addysg Bellach. Rhoddir cefnogaeth i'r teulu a rhoddir cefnogaeth llesiant meddwl i bobl ifanc y mae eu hamgylchiadau yn eu rhwystro rhag parhau gyda'u Haddysg. Targedir cefnogaeth benodol tuag at blant mewn gofal ac mae enghreifftiau gwych o becynnau gofal sydd wedi'u teilwrio ar gyfer y bobl ifanc hyn.

Mae cyrhaeddiad addysgol ein Plant sy'n Derbyn Gofal yn parhau i gael ei fonitro gan ein Swyddog Cyswllt Addysgol, trwy weithio'n agos gyda'n partner addysgol, ysgolion a phlant a phobl ifanc.

O Ebrill 2016, mae pobl ifanc yng Nghymru wedi bod â'r hawl i aros gyda'u teuluoedd maeth wedi iddynt droi'n 18, adwaenir hyn fel y cynllun **Pan fydda i'n Barod**. Daeth y newid hwn i'r gyfraith i rym gyda'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a daw yn sgil ymgyrch ar y cyd rhwng y Rhwydwaith Maethu a Gweithredu Dros Blant. Rydym wedi ymrwymo i atal eithrio cymdeithasol ymhlith y rhai sy'n gadael gofal ac yng Ngogledd Cymru mae'r chwe awdurdod lleol wedi datblygu Polisi Pan Fydda i'n

Daeth Andrea* (merch ifanc yn ei harddegau) i mewn i ofal yn sgil y berthynas fabwysiadu'n torri i lawr ac roedd mewn lleoliad maethu gan aros gyda'r gofaluwr maeth dan y cynllun, 'Pan fydda i'n Barod'. Ers hynny, mae wedi symud i mewn i fflat rhent, gan fyw'n annibynnol. Yn ystod yr amser yma, mae hi wedi parhau gyda'i haddysg yn llwyddiannus ac wedi ceisio am gyrsiau yn y brifysgol y flwyddyn nesaf. Rhoes y Cynghorydd personol o'r tîm Plant sy'n Derbyn Gofal gefnogaeth i Andrea i gyflawni ei nodau a'i chynorthwyo i gael at y gwasanaethau perthnasol (yn fewnol yn y Cyngor ac yn allanol), yn unol ag anghenion Andrea oedd yn newid, a hynny'n llyfn ac yn hyblyg.

*Mae enw'r person ifanc wedi'i newid am resymau cvfrinachedd.

Barod er mwyn sicrhau bod y bobl ifanc 'fregus' sy'n gadael gofal a'r rhai hynny sydd mewn addysg yn cael cefnogaeth barhaus.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Gorffen Strategaeth Dementia Môn gyda chymorth a chefnogaeth gan amlasiantaethau.
- Gwireddu Cynghrair Dementia, yn cynnwys ymdrech i sicrhau fod Biwmares yn dod y Gymuned Gyntaf sy'n ystyriol o Dementia.
- Hyrwyddo rhagor o waith datblygu Hybiau Cymunedol ar yr Ynys.
- Gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd y mae prosiectau OPUS yn eu cynnig i gynorthwyo pobl a busnesau.
- Gweithio tuag at gynnydd pellach parhaus yn nifer y bobl sy'n derbyn Taliadau Uniongyrchol.
- Gan weithio mewn partneriaeth, byddwn yn gwella'r broses croesi'r bont, trwy'r Model Cefnogaeth a Chynnydd Gweithredol.

Mesur Safonau Ansawdd 4:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
% y bobl sy'n ddefnyddwyr y gwasanaeth sy'n ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Ydych yn teimlo fod y gefnogaeth yr ydych yn ei chael gan y Gwasanaethau Cymdeithasol yn eich cynorthwyo i wneud y pethau sy'n bwysig i chi?"	83.76%	Amherthnasol
Canran y plant, sydd â chynllun gofal a chefnogi, sy'n cyflawni'r dangosydd pwnc craidd yng nghyfnod allweddol 2	46%	Amherthnasol
Canran y plant, sydd â chynllun gofal a chefnogi, sy'n cyflawni'r dangosydd pwnc craidd yng nghyfnod allweddol 4	12.50%	Amherthnasol
% y plant sy'n derbyn gofal sydd wedi newid un neu fwy o ysgolion yn ystod cyfnod neu gyfnodau o dderbyn gwasanaeth ac nad oedd hyn yn sgil trefniadau croesi'r bont, yn y flwyddyn hyd at 31 Mawrth	17%	17%
Nifer y plant sy'n newid un neu fwy o ysgolion yn y flwyddyn hyd at 31 Mawrth	17	12

Safon Ansawdd 5

Cefnogi pobl i ddatblygu'n ddiogel a chynnal perthynas deuluol a phersonol iach a domestig

Oedolion

Rydym wedi parhau i weithio'n agos gyda grŵp 'Partneriaeth Gofalwyr Gwynedd a Môn' i ddatblygu **Strategaeth Gofalwyr** i ardaloedd Gwynedd a Môn. Mae aelodau o'r ddau Awdurdod Lleol ar y bartneriaeth: Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a phartneriaid y Trydydd Sector yn gweithio gyda Gofalwyr. Mae Grŵp Gofalwyr Môn lleol wedi'i sefydlu i ddatblygu Cynllun Gweithredu lleol i sicrhau y gweithredir y Strategaeth yn lleol.

Mae'r holl staff yn y Gwasanaethau Oedolion yn ymwybodol bod angen iddynt gynnig asesiad i Ofalwyr pan fyddant mewn cyswllt ag unigolion a'u rhwydwaith cefnogi. Mae hyn wedi'i wreiddio yn eu harfer dyddiol. Mae hyn yn dechrau cael ei arfer yn y Gwasanaethau Plant a bydd hyfforddiant yn dechrau ar y broses asesu, gydag asesiadau gofalwyr yn rhan o'r hyfforddiant hwn. Mae dau Swyddog Gofalwyr pwrpasol yn gweithio yn y Gwasanaethau Oedolion a all gefnogi'r holl ofalwyr (gofalwyr ifanc a'r rhai sy'n oedolion) yn eu rôl o ddydd i ddydd ac a all hefyd roi Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth i Ofalwyr. Maent yn asesu anghenion gofalwyr ac yn eu gwneud yn ymwybodol o'u hawliau dan y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant newydd a rhoi'r cysylltiadau â sefydliadau statudol a gwirfoddol iddynt. h.y. Cynnal Gofalwyr.

Mae seibiant yn parhau i gael ei roi yn y cartref, ac mewn lleoliadau gofal yn unol â dewis Gofalwyr unigol. Mae hyn yn eu cynorthwyo i gael cyfleoedd cymdeithasol yn ogystal â chyfleoedd addysgol. Mae seibiant yn cynnig parhad gofal ac egwyllion ystyrllon i sicrhau bod anghenion Gofalwyr yn y cynllun gofal a chefnogi'n cael eu bodloni ac er mwyn eu cynorthwyo i barhau i weithredu fel Gofalwr. Mae gweithio mewn partneriaeth ag asiantaethau a grwpiau lleol hefyd yn rhan allweddol o allu cyflawni'r hyn sydd wedi'i nodi yn y cynllun gofal a chefnogi.

Crëwyd Taflen i Ofalwyr ar y cyd trwy 'Partneriaeth Gofalwyr Gwynedd a Môn'. Mae'r daflen hon wedi'i llunio fel bod pobl yn gallu adnabod eu hunain fel Gofalwyr a hefyd er mwyn rhoi manylion cyswllt hanfodol i Ofalwyr fel eu bod yn medru cael Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth yng nghyswllt gwahanol bynciau a allai gael effaith arnynt.

Rydym hefyd yn gweithio mewn partneriaeth gyda phartneriaid lleol megis y Gwasanaeth Cynnal Gofalwyr, Ymddiriedolaeth Gofalwyr Gogledd Cymru - y Gwasanaeth Gofal Croesffyrdd a Hafal sy'n rhoi gwybodaeth yn ogystal ag adnoddau a chefnogaeth yn y gymuned i Ofalwyr. Cynhelir gweithgareddau megis y 'Caffis Dementia' a gwahanol grwpiau cefnogi'n rheolaidd. Byddwn yn parhau i ddatblygu a bwrw ymlaen gyda'r gwaith hwn gyda phartneriaid a sicrhau fod yr holl Ofalwyr yn ymwybodol bod hawl ganddynt i asesiad o'u hanghenion a bod y

Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth o amgylch Gofalwyr yn parhau i gael ei ddatblygu a'i gyhoeddi ymhellach.

Plant a Theuluoedd

Gosodir yng nghynllun strategol pum mlynedd Llywodraeth Cymru, 'Symud Cymru Ymlaen', nodau clir ar gyfer rhoi'r dechrau gorau posib i bob plentyn yng Nghymru ac ar gyfer cefnogi teuluoedd i greu amgylchedd sefydlog sy'n meithrin, lle gall plant ffynnu. Mae'r **Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf** yn un o nifer o gynlluniau a rhaglenni sydd, gyda'i gilydd, yn cynorthwyo i gyflawni blaenoriaethau strategol Llywodraeth Cymru. Mae gan Teuluoedd yn Gyntaf rôl allweddol mewn rhoi cefnogaeth i deuluoedd pan fo'i angen fwyaf arnynt er mwyn creu cymunedau sy'n hyderus a mwy gwydn. Mae wedi'i lunio i wella canlyniadau i blant, pobl ifanc a theuluoedd. Rhoi pwyslais ar ymyrraeth gynnar, atal a rhoi cefnogaeth i deuluoedd cyfan, yn hytrach nag i unigolion. **"Mae ymyrraeth Gynnar yn ymwneud â chymryd camau cyn gynted â bo modd i fynd i'r afael â phroblemau i blant a theuluoedd cyn iddynt fynd yn anoddach i'w troi'n ôl"** (Sefydliad Ymyrraeth Gynnar)

Nid yw **Ymyrraeth Gynnar** yn ymwneud yn unig â chanolbwyntio ar gefnogaeth blynyddoedd cynnar i blant a theuluoedd ond â chynorthwyo i atal pobl ifanc a theuluoedd â phlant o bob oed rhag datblygu problemau y mae'n anodd eu goresgyn. Trwy roi i'r teuluoedd y sgiliau a'r gefnogaeth y mae eu hangen arnynt cyn gynted â bo modd, rydym yn llawer mwy tebygol o'u hatal rhag mynd i drafferthion yn hwyrach ymlaen ac yn fwy tebygol o gynorthwyo teuluoedd i ddatblygu cylchoedd rhyng-genedlaethol rhiantu, perthynas ac ymddygiad cadarnhaol. Trwy adeiladu ar gryfder rhieni, gallwn eu cynorthwyo i greu amgylchedd cefnogol a chyfoethog i'w plant i roi pob cyfle iddynt gyrraedd eu potensial ac ymddwyn yn gadarnhaol fel hyn gyda'u plant eu hunain. Mae'r Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf yn rhan o gontinwmm o gefnogaeth sy'n cynnwys ystod eang o anghenion. Mae'r gefnogaeth a roddir yn ymestyn dros ystod eang o anghenion, o gefnogaeth ymyrraeth gynnar trwodd i ymyraethau amlasiantaethol dwys ond ni ddylai fynd cyn belled â chefnogi teuluoedd mewn argyfwng, y mae angen gwasanaethau statudol neu arbenigol arnynt.

Mae **Tîm o Amgylch y Teulu** (a sefydlwyd yn 2012 trwy'r Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf) yn parhau i roi ymyrraeth gynnar, gynhwysfawr i Blant a Phobl Ifanc oed 0-25, i'w gwarchodwyr/rhieni ac i aelodau eraill y teulu er mwyn adnabod eu problemau'n gynnar, yn y gobaieth ein bod yn llwyddo i wella eu sefyllfa/bywydau er gwell trwy weithio gyda'n gilydd i atal problemau rhag datblygu'n rhywbeth mwy difrifol. Rydym wedi cefnogi dros 987 o deuluoedd hyd yn hyn. Mae'r Tîm o amgylch y Teulu wedi symud drosodd i'r Gwasanaethau Plant yn ddiweddar ac maent bellach yn rhan o'r hyb Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth: Teulu Môn. Mae'r tîm yn parhau i weithio'n agos gyda gwahanol asiantaethau er mwyn cyfoethogi a gwella gwaith hyrwyddo ethos y gwasanaeth ymyrraeth gynnar trwy waith amlasiantaethol. Yn adroddiad arolygu'r Gwasanaethau Plant nodwyd bod tystiolaeth sylweddol bod y Tîm o Amgylch y Teulu yn gwneud gwaith rhagweithiol gyda phlant a theuluoedd oedd yn cefnogi eu hannibyniaeth a'u llesiant gwell.

Roedd 'Lewis' yn berson ifanc ag anghenion iechyd dwys. Roedd ei fam yn cael trafferth ymdopi gyda chwrdd ag anghenion Lewis oherwydd profedigaeth ac, o'r herwydd, nid oedd Lewis yn medru gwneud y gorau o'i addysg nac o'i amser hamdden. Roedd Maggie'n gyndyn o dderbyn cymorth gan y gwasanaethau cymdeithasol statudol. Roedd gweithiwr cymdeithasol yn gallu rhoi cyngor i Maggie ar wasanaethau'r Tim o Amgylch y Teulu a gofynnodd hithau a Lewis am asesiad. Gwnaeth gweithiwr y tîm ymdrech lew i ymgysylltu ag aelodau unigol o'r teulu a chanfod gyda phob un ohonynt yr hyn yr oeddynt eisiau ei gyflawni o ddwyn y Tîm i mewn. Gweithiodd wrth eu pwysau nhw i roi sylw i ystod o faterion yn cynnwys: cefnogaeth i hawlio budd-daliadau penodol: cefnogaeth eiriolaeth gyda'r bwrdd iechyd lleol; cefnogaeth i Lewis i fynd i apwyntiadau'n annibynnol; cysylltu gyda'r ysgol i roi sylw i anawsterau, a chysylltu â'r gwasanaethau cymdeithasol oedolion ar gyfer gwasanaethau croesi'r bont. Yn sgil yr ymyrraethau, roedd y teulu'n gallu rheoli eu harian yn fwy effeithlon. Roedd ei fam wedi cael cwmsela yng nghyswllt y profedigaeth ac roedd, yn gyffredinol, yn ymdopi'n well. Gyda chefnogaeth, roedd Lewis yn mynd i'r ysgol ac i apwyntiadau iechyd yn rheolaidd, ac yn medru ymgymryd â gweithgareddau hamdden nad oedd wedi bod ar gael ynghynt. Roedd y teulu hwn, yn amlwg, wedi'i ymrymuso ac roedd Lewis, yn amlwg, yn ymdrechu tuag at fod yn gryfach ac annibynnol.

Mae **Rhaglenni Rhiantu** yn parhau i gefnogi teuluoedd sy'n agored i Wasanaethau Plant i atal angen rhag codi ac i roi tystiolaeth ac asesiad o sgiliau rhiantu. Dysga rhieni sgiliau a thechnegau newydd trwy ddilyn rhaglen 12 wythnos (mae hyn yn cynnwys disgwyliad cyflawn rhiantu e.e. perthynas, deall datblygiad plant, paratoi plant i fod yn barod am yr ysgol). Yn seiliedig ar dystiolaeth ac ymchwil, mae model y Rhaglen Blynyddoedd Rhyfeddol, rhaglen bwrrpasol, wedi'i ddatblygu'n benodol ar gyfer gweithio gyda thadau, yn eu cynorthwyo i godi eu hyder a deall eu rôl fel tad. Ar hyn o bryd, rydym yn cynnal dau grŵp Blynyddoedd Rhyfeddol ar yr ynys gyda'r nod o gael dau arall a pharhau fel rhaglen dreigl. Yn y dyfodol, byddwn yn datblygu rhagor o raglenni ar gyfer bod yn Rhieni i Bobl Ifanc yn eu Hardegau, bod yn Rhieni i Blant sy'n Troseddu a bod yn Rhieni i Blant sydd mewn perygl o rywun yn cam-fanteisio'n rhywiol arnynt neu sydd wedi cael rhywun yn cam-fanteisio'n rhywiol arnynt, a hynny trwy waith y Tîm Teuluoedd Cryf.

Mae prosiect wedi'i gomisiynu ar y cyd rhwng Prifysgol Bangor a'r Gwasanaethau Plant i arbrofi a monitro'r rhaglen rhiantu gyda gofawyr maeth. Bydd canfyddiadau hwn yn gymorth i gynhyrchu dogfen am broblemau ymddygiad plant mewn lleoliad y rhoddir gofal maeth a nodi sut i ddatrys y problemau hyn.

Mae **Gwasanaethau Integredig Gwynedd a Môn Cymorth i Deuluoedd (IFSS)** yn darparu tîm amlddisgyblaethol â sgiliau lu i ymyrryd gyda theuluoedd y mae angen mawr arnynt ac sydd mewn perygl mawr oherwydd bod y rhieni/gofawyr yn camddefnyddio sylweddau, er mwyn gostwng lefel y risg a sicrhau canlyniadau cadarnhaol i'r plant mwyaf bregus. Gwneir hyn trwy ganolbwyntio mewn modd cynaledig ac ar draws y system ar gyflawni gwasanaethau o ansawdd yn seiliedig ar dystiolaeth gadarn o effeithiolrwydd ac arfer gorau. Yn y tîm mae tri gweithiwr cymdeithasol, nyrs ysgol, nyrs iechyd meddwl a gweithiwr oedd yn gweithio'n flaenorol yn y gwasanaeth camddefnyddio sylweddau.

Nod y gwasanaeth yw creu newid cynaledig o fewn teuluoedd sy'n golygu y gall plant aros gartref os ydyw'n ddiogel iddynt wneud hynny. Yn ystod y deuddeng mis diwethaf, mae'r gwasanaeth wedi gweithio gyda theuluoedd sydd wedi gallu dangos newidiadau cynaledig yn eu bywydau, sydd wedi cadw'r plant yn ddiogel. Ceir teuluoedd, hefyd, sydd wedi methu newid eu hymddygiad a gwnaed cynllun arall ar gyfer y plant. Ein nod oedd gweithio gyda 35 o deuluoedd yn ystod y flwyddyn ac yn ystod 2016/17 bu i ni gyrraedd y nod hwnnw a gweithio gyda 35 o deuluoedd er bod y gwasanaeth yn fyr o un gweithiwr am dri chwarter y flwyddyn. Mae 19 o deuluoedd wedi'u cyfeirio o Fôn ac 16 o Wynedd. Roedd 67 o blant yn y teuluoedd hynny.

Astudiaeth Achos: Adeg y cyfeirio roedd teulu o fam a phlentyn newydd-anedig yn achos agored i'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Roedd y fam wedi bod yn gaeth i heroin er 20 mlynedd. Roedd wedi gallu cadw draw oddi wrth heroin er wyth mis. Dywedodd y llys bod y gwelliant yn sefyllfa'r teulu cystal y byddent yn fodlon i'r baban aros yng ngofal y fam dan orchymyn goruchwylio.

Dyfyniad oddi wrth ddefnyddiwr y gwasanaeth: "Rwyf wedi bod yn wirioneddol hapus gyda lefel y gefnogaeth a roddwyd i mi gan weithiwr y gwasanaeth integredig. Mae hi wedi fy nghefnogi i wneud newidiadau fel fy mod yn cael fy merch yn ôl yn fy ngofal. Mae angen mwy o weithwyr fel hyn arnom."

Yn dilyn newidiadau mewn rheoliadau Gofal Plant, bu i ni ofyn i deuluoedd plant anabl oedd yn cael cefnogaeth ar y pryd pa fath o gefnogaeth y byddent yn ei ddymuno yn y dyfodol. Arweiniodd hyn at **wasanaethau cefnogi Bryn Hwfa** yn cael eu cefnogi i roi gwasanaethau dydd i blant dan 8 oed. Yn sgil trafodaethau gyda'r gwasanaeth y Tu allan i Oriau yn Ysbyty Gwynedd, cafwyd nad oedd cyfleusterau ar yr ynys i gefnogi pobl ifanc mewn argyfwng h.y. dim lle i fynd iddo ar ôl cyfweliad gan yr heddlu am 2 o'r gloch y bore hyd oni byddai cefnogaeth a gwasanaethau priodol ar gael. Mae Bryn Hwfa wedi'i nodi fel adnodd y tu allan i oriau gweithio i ddarparu lle diogel dros dro.

I **Blant sy'n Derbyn Gofal**; rydym yn gwneud yr hyn a allwn i leihau i'r eithaf ar nifer y newidiadau a nifer y lleoliadau y maent yn dod ar eu traws ac rydym yn ymdrechu i gynnal lleoliadau sefydlog (yn cynnwys lleoliadau gofal maeth) i'r holl blant a phobl ifanc. Nid yw hyn yn bosib mewn ychydig o achosion, er enghraifft pan fo plentyn yn dychwelyd i'r teulu neu'n cael ei fabwysiadu. Mae Protocol Sefydlogi Lleoliad wedi'i ddatblygu i sicrhau yr adnabyddir anghenion cefnogi ychwanegol fel nad yw lleoliadau'n torri i lawr. Pan fo lleoliad yn torri i lawr cynhelir Cyfarfod Tarfu i edrych ar unrhyw wersi y gallwn eu dysgu o hyn a sicrhau arfer da i'r dyfodol wrth leoli plant. Rydym wedi cael ein dewis i gymryd rhan mewn prosiect arbrofol cenedlaethol ynghylch Recriwtio a Chadw Gofawyr Maeth ac wedi datblygu cynllun gweithredu i fwrw ymlaen ag o yn 2017/18.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Cynorthwyo i roi Cynllun Gweithredu Grŵp Gofalwyr Môn ar waith er mwyn gweithredu'r Strategaeth Gofalwyr leol.
- Cyfrannu at y Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf i gynorthwyo i wella canlyniadau i blant a'u teuluoedd.
- Blaenoriaethu'r gwasanaeth a'r gefnogaeth a gynigir i'n Plant sy'n Derbyn Gofal
- Cymryd rhan yn y prosiect cenedlaethol 'Recriwtio a Chadw Gofalwyr Maeth, a mynd ati i roi'r Cynllun Gweithredu ar waith yn ystod y flwyddyn nesaf.

Mesur Safonau Ansawdd 5:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
% y plant sy'n derbyn gofal ar 31 Mawrth sydd wedi cael tri lleoliad neu fwy yn ystod y flwyddyn.	5%	9%
% y gofalwyr sy'n oedolion a ymatebodd yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Yn gyffredinol, pa mor fodlon neu anfodlon ydych chi gyda'r gefnogaeth yr ydych chi a'r person yr ydych yn gofalu amdano wedi'i chael gan y gwasanaethau cymdeithasol yn y 12 mis diwethaf?"	93.10%	Amherthnasol
% y gofalwyr sy'n oedolion a gafodd eu hasesu neu eu hailasesu yn ystod y flwyddyn, ac a gafodd wasanaeth yn sgil hynny.	99.00%	96.30%
% y gofalwyr sy'n oedolion y cynigiwyd iddynt asesiad neu adolygiad o'u hanghenion yn eu hawl eu hunain	96.70%	95.30%
% y gofalwyr sy'n oedolion a ymatebodd yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Yn y chwe mis diwethaf, ydych chi'n teimlo eich bod wedi bod yn gymaint o ran ag y byddech wedi dymuno'i fod mewn trafodaethau am y gefnogaeth a roddwyd i'r person y gofalwch amdano?"	95.80%	Amherthnasol

Gweithio gyda phobl a'u cefnogi i gael mwy o lesiant economaidd, bod â bywyd cymdeithasol a byw mewn llety addas sy'n cwrdd â'u hanghenion

Oedolion

Mae **cynllun gofal ychwanegol Hafan Cefni** wrthi'n cael ei adeiladu ac mae disgwyl iddo gael ei gwblhau yn haf 2018. Bydd 63 o fflatiau ar gyfer oedolion cymwys dros 60 mlwydd oed. Bydd 15 fflat yn cael eu dylunio a'u haddasu'n benodol ar gyfer pobl hŷn sy'n colli'u cof neu sy'n byw gyda dementia. Hwn fydd yr ail gynllun tai gofal ychwanegol ar yr ynys gyda chynllun Penucheldre yng Nghaerdybi. Byddwn yn dechrau ar y broses ddatgomiynu gynlluniedig ar gyfer cartref preswyl Plas Penlan yn Llangefni er mwyn paratoi ar gyfer agor Hafan Cefni yn y dref.

Rydym yn addasu **Cartref gofal preswyl Garreglwyd** yng Nghaerdybi ac yn ailfodelu'r gofal mewn partneriaeth gyda'r Bwrdd Iechyd i ddatblygu cartref all gymryd hyd at 28 o unigolion gydag anghenion Dementia cymhleth. Bydd y model hwn o ofal a fwriedir yn darparu gwasanaeth y mae angen mawr amdano ac yn ei gwneud yn bosib i unigolion aros ar yr ynys yn agos at ffrindiau a theuluoedd a bydd y cyntaf o'i fath yng Nghymru (yn amodol ar gytundeb Arolygiaeth Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol Cymru). Mae Plas Crigyll yn gartref gofal Dementia arbenigol y byddwn yn parhau i'w ddatblygu dros y blynnyddoedd nesaf. Mae staff o Garreglwyd wedi ennill profiad gwaith gyda staff Plas Crigyll yn barod ar gyfer y model newydd o ofal yng Ngharreglwyd.

Yn ystod 2017-18, byddwn yn gweithio gydag Adran Dai'r Cyngor i ddatblygu gwasanaeth llety newydd yn Llangefni. Bydd y cyfleuster newydd yn darparu tair uned fyw hunangynhwysol, modern ac wedi'u haddasu'n llwyr, lle mae modd asesu pobl ag anableddau dysgu a'u cefnogi i ddatblygu sgiliau byw annibynnol. 'Galluogi' fydd canolbwynt y ddarpariaeth a byddir yn darparu'r gefnogaeth trwy'r model 'cefnogaeth weithredol'. Byddir yn defnyddio technoleg gynorthwyl a chaiff unigolion eu cefnogi i gymryd rhan mewn gweithgareddau cymunedol. Gallai'r adnodd gynorthwyo gydag ystod o anghenion, yn cynnwys 'gofal llai dwys' na gofal preswyl neu gynorthwyo pobl sydd ar hyn o bryd yn y cartref teuluol i ddatblygu'r sgiliau angenrheidiol i symud ymlaen i fyw'n annibynnol. Bydd y cymorth a roddir yn cael ei dargedu ac yn hyblyg er mwyn cwrdd ag anghenion unigolion.

Mae **Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl** yn rhoi incwm ychwanegol o £2.6m bob blwyddyn i'r Cyngor i gomisiynu cefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai a roddir i lu o unigolion bregus i gynnal eu tenantiaethau/haelwydydd a/neu fyw yn annibynnol mewn cartrefi a chymunedau o'u dewis nhw am gyn hired ag sydd modd. Bwriad y rhaglen yw cael ethos o 'gwneud gyda' yn hytrach na 'gwneud i'.

Cafwyd trefniadau gweithio agosach a chysondeb ar draws y Rhaglen Mynd i'r Afael â Thlodi sydd wedi gweld cyfeiriadau'n cael eu gwneud gan Ddarparwyr Cefnogi Pobl i Raglen Cymunedau Cyntaf Môn. Mae hyn wedi arwain at unigolion yn mynd am addysg, cyflogaeth a hyfforddiant.

Mewn ymateb i, "Lle, yn eich barn chi, fydddech chi, pe na bai am y gefnogaeth hon?" atebodd unigolion oedd yn derbyn y gwasanaeth:

"Mewn sefyllfa llawer gwaeth, ac, o bosib, yn isel fy ysbryd oherwydd fy salwch meddyliol. Ond maent wedi cadw llygad barcud arnaf ac wedi rhoi'r holl gefnogaeth ag y gallant i mi."
"Byddem yn yr un sefyllfa ddramatig y dihangais oddi wrthi gan fethu troi i'r unman gyda fy merch. Mae'r staff yn y lloches hon wedi bod y gorau y gallant fod."

"Mi fyddwn, fwy na thebyg, wedi colli fy nghartref ac mewn dyled"

"Yn ôl yn y carchar"

Arolwg ar lein 2016

Comisiynwyd gwasanaethau oedd yn gysylltiedig â thai i gwrdd ag anghenion 776 o bobl yr wythnos ar yr ynys yn ystod 2016/17. Roedd hyn yn eu galluogi a'u hymrymuso i gael y sgiliau a'r

gefnogaeth angenrheidiol i fyw'n annibynnol, i gynnal eu tenantiaethau ac atal pobl rhag gorfod mynd i'r ysbyty, cartrefi gofal a charchardai heb fod rhaid.

Rydym yn parhau i fod wedi ymrwymo fel Awdurdod i ddarparu ystod o **Opsiynau Tai** a chefnogaeth ar draws yr ynys. Mae pobl yn byw'n hwy yn ôl yr arfer ac, o'r herwydd, rydym yn rhagweld cynnydd o oddeutu 70% yn nifer y bobl dros 85 yn byw ar yr ynys dros y deng mlynedd nesaf. Bydd hyn yn cael effaith ar fathau'r cartrefi sy'n ofynnol, yn enwedig felly wrth i ni gynllunio llety a chefnogaeth i'r dyfodol ar gyfer pobl hŷn 50 oed a throsodd, sydd â chyflwr iechyd tymor hir. Cydnabyddir bod pobl hŷn eu hunain a'r gwasanaethau sy'n eu cefnogi, er enghraifft gweithwyr gofal ac iechyd a'r trydydd sector yn canfod yr atebion cywir i anghenion sy'n newid.

Rydym wedi cefnogi unigolion i gymryd rhan fel dinasyddion gweithgar yn economaidd ac yn gymdeithasol trwy hyrwyddo achosion o **Wneud y mwyaf o fudd-daliadau a chyfleoedd cymdeithasol**. Adnabyddir unigolion trwy rwydwaith o Weithwyr Cymdeithasol, gofawyr, gweithwyr proffesiynol meddygol, cymdogion, aelodau'r cyhoedd a pherthnasau. Rydym wedi cefnogi pobl i gael **cyngor a chymorth ariannol gyda budd-daliadau** a grantiau trwy Uned Hawliau Lles (pwrpasol) y Cyngor yng Nghanolfan JE O'Toole yng Nghaergybi. Maent yn ymdrin ag achosion o wneud y gorau o fudd-daliadau (ar draws y bwrdd), cynorthwyo gyda cheisiadau, apeliadau a thribiwnlysoedd yng nghyswllt gwrthod budd-daliadau yn ogystal â chynorthwyo gyda grantiau a phroblemau ariannol. Gall unigolion fynd i'r ganolfan neu mae gwasanaeth ymweld ar draws Môn i'r rhai sy'n methu teithio. Rydym, yn cefnogi gwasanaeth Cyngor ar Bopeth Ynys Môn sydd yn ymdrin â Budd-daliadau ac apeliadau - ond mai 'rheoli dyled' a thrafod gyda chredydwyd ar ran unigolion yw eu prif arbenigedd.

Mae yno staff arbenigol yn yr Adranau Tai a Gwasanaethau Cymdeithasol a all fynd i mewn i System Gwybodaeth am Gleientiaid **yr Adran Gwaith a Phensiynau** ac sy'n gallu gwirio a chynghori unigolion ar eu hawliau a gwneud cyfeiriadau at Wasanaeth Swyddog Ymweld yr Adran waith a Phensiynau am geisiadau am Fudd-dal, gwaith gwirio ac ymweliadau gan y rhai sydd wedi'u penodi i fod yn ymwneud â'r budd-daliadau. Ar gyfer preswylwyr mewn gofal preswyl a'u gwŷr/gwagedd (gartref) y mae'r rhain yn bennaf. Oherwydd nifer y cyfeiriadau sy'n gysylltiedig â budd-daliadau (yn enwedig felly gyda newidiadau sylweddol yn y system fudd-daliadau) caiff mwyafrif llethol eu ceisiadau am fudd-dal eu cyfeirio'n syth at yr Uned Hawliau Lles neu at Gyngor ar Bopeth Môn i'w datrys. Mae gennym swyddogion pwrpasol sy'n ddsbarthwyr ar gyfer y gwasanaeth Banc Bwyd a gaiff ei gynnal gan Eglwys Elim (Caergybi) a Chymunedau'n Gyntaf (Caergybi a Llangejni).

Rydym yn gweithio gyda **gwasanaeth canfod tai/digartref**, prosiect cartrefi gwag, prosiectau byw yn annibynnol (ac wedi'u haddasu) **yr Adran Dai** o amgylch yr ynys ar gyfer unigolion ag anableddau yn y

gymuned sydd, yn hanesyddol, wedi wynebu heriau ychwanegol wrth gael eu lleoli yn y gymuned. Enghraifft arall yw bod y Cyngor wedi hwyluso nifer o geiswyr lloches o Syria i gyrraedd ardal Porthaethwy a chael tai yno.

Cynhelir panel bob pythefnos gyda chynrychiolwyr yno o'r tîm Opsiynau Tai a'r tîm Therapyddion Galwedigaethol. Pwrpas y panel yw asesu pa mor addas yw unigolion a'u "bandio" yn unol â'r Polisi Tai. Golyga hyn ein bod yn cadw mewn cof anghenion unigolion ac yn eu rhoi mewn tai sydd wedi'u haddasu ac sydd ar gael.

Mae gwasanaethau **Addasiadau** yn cyfrannu at wella annibyniaeth unigolion a hyrwyddo diogelwch o gwmpas y cartref. Maent hefyd yn cefnogi gofalwyr yn eu rôl ofalgar. Ymhlith yr ystod o addasiadau mae addasiadau nad ydynt yn gymhleth, megis rheiliau cynnal, canllawiau ar gyfer addasiadau mwy cymhleth megis newidiadau i'r ystafell ymolchi, gwaith mynediad allanol, lifftiau grisiau ac ati.

Plant a Theuluoedd

Mae Gwasanaethau Plant yn gweithio gyda'r Adran Dai i sicrhau fod gan bobl ifanc sy'n gadael gofal lety addas a'u bod yn cael grant i'w cynorthwyo i brynu dodrefn ac ati ar gyfer eu cartref newydd. Rhoddir cefnogaeth hefyd gyda chynnal tenantiaeth a datblygu eu sgiliau byw'n annibynnol. Rydym yn cefnogi nifer o unigolion gydag anabledd dysgu i fyw'n annibynnol yn y gymuned mewn lleoliadau byw â chefnogaeth a rennir ar draws yr ynys.

Mae gennym 43 o blant/pobl ifanc mewn lleoliadau allsirol (hyd at 31/03/17), sy'n 43% o'n Plant sy'n Derbyn Gofal. Lle bynnag y bo modd, rydym yn ceisio cadw plant sy'n derbyn gofal ar yr ynys ond, mewn rhai achosion, mae darpariaeth arbenigol yn ofynnol a dim ond y tu allan i Fôn y mae ar gael. Rydym wedi adolygu proffil Plant sy'n Derbyn Gofal er mwyn adnabod plant lle mae gwaith yn ofynnol i 'leihau' y trefniadau. Cynhelir nifer o Baneli Adolygu Mewnol yn fisol, gyda'r nod o ostwng y nifer a gaiff eu lleoli'n allsirol ac i sicrhau fod cynlluniau gofal a chefnogaeth yn hyrwyddo canlyniadau llesiant ein Plant sy'n Derbyn Gofal. Byddir yn adolygu'r broses ar gyfer cytuno ar leoliadau er mwyn sicrhau y byddir yn rhoi ystyriaeth i gostau, er y bydd anghenion plant a phobl ifanc yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Adolygwyd yr opsiwn o ailagor lleoliad preswyl yng Nghaergybi a phenderfynwyd nad oedd yn opsiwn ymarferol.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Parhau gyda datblygiad Gofal ychwanegol Hafan Cefni yn Llangefni (dyddiad cwblhau haf 2018)
- Ailfodelu'r gofal yng Nghartref Preswyl Garreglwyd i gefnogi unigolion ag anghenion Dementia cymhleth.
- Parhau i adolygu a gwerthuso'n lleoliadau allsirol ar gyfer ein Plant sy'n Derbyn Gofal.
- Gweithio gyda'n cydweithwyr yn yr Adran Dai i sicrhau fod gan ein pobl ifanc sy'n gadael gofal y llety gorau posib, ac y caiff ei ddodrefnu'n addas.

Mesur Safonau Ansawdd 6:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
"Yn ystod eich asesiad, ailasesiad neu adolygiad, oeddech chi'n gallu trafod eich problemau yn eich dewis iaith?"	95.64%	Amherthnasol
% y cleientiaid sy'n oedolion ac yn siarad Cymraeg iaith gyntaf y cynigiwyd gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg iddynt	97.50%	97.24%
% y cleientiaid sy'n oedolion ac yn gofyn am wasanaeth Cymraeg ac sy'n mynd ymlaen i gael eu gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg	93.57%	90.38%

% y cleientiaid a ddywedodd eu bod yn byw mewn cartref (cartref eu hunain/cartref gofal/llety â chymorth, ac ati) sy'n cefnogi eu llesiant orau	89.12%	Amherthnasol
Canran yr holl bobl ifanc a adawodd gofal yn ystod y flwyddyn flaenorol (2015-16 ar gyfer 2016-17) sydd mewn addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth 12 mis ar ôl gadael gofal	67%	Amherthnasol
Canran yr holl bobl ifanc a adawodd gofal yn ystod y flwyddyn flaenorol + 1 (2015-16 ar gyfer 2016-17) sydd mewn addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth 24 mis ar ôl gadael gofal	50%	Amherthnasol
Canran y bobl ifanc sydd wedi bod yn ddi-gartref yn ystod y flwyddyn, i gynnwys yr holl bobl ifanc berthnasol 16-24 mlwydd oed	31%	Amherthnasol

DRAFT

Sut yr ydym yn gwneud yr hyn a wnawn
(tudalen las wag yn yr adroddiad)

DRAFT

Ein Gweithlu a Sut yr ydym yn Cefnogi eu Rolau Proffesiynol

Rydym yn cydnabod mai ein staff yw ein hased mwyaf a chredwn yn eu cefnogi trwy gynnig iddynt gyfleoedd datblygu proffesiynol parhaus a chryf, hyfforddiant a datblygiad gyrf.

Er ein bod yn parhau i reoli'r her o recriwtio a chadw staff yn ein Gwasanaethau Plant, yn sgil yr arolwg o'r gwasanaeth, rydym wedi dechrau ar waith uchelgeisiol o ailfodelu'r Gwasanaeth, fydd yn arwain at strwythur fydd yn fwy addas i bwrpas ac a fydd yn caniatáu i ni gwrdd ag anghenion y busnes yn llwyr yn y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd newydd. Bu i ni ymgynghori â staff ar strwythur newydd yn ystod Chwefror a Mawrth 2017. Rydym bellach wedi dechrau'r broses benodi gydag un swydd Rheolwr Gwasanaeth wedi'i llenwi a'r ail wedi'i hysbysebu'n ddiweddar. Rydym hefyd wedi dechrau'r broses o lenwi'r wyth swydd Arweinydd Practis yn fewnol a byddwn yn hysbysebu'n allanol i lenwi gweddill swyddi ym Mehefin 2017. Nid ydym yn bychanu'r her a ddaw yn sgil hyn - mae trosiant ein staff yn uchel ac yn hanesyddol rydym wedi dibynnu ar staff dros dro ac asiantaeth. Fodd bynnag, rydym yn cynnig pecyn cyflog cystadleuol ac, ynghyd â'r strwythur diwygiedig yn seiliedig ar gyflawni gwell cefnogaeth i'r rheng flaen, rydym yn hyderus y gallwn ailfodelu'r Gwasanaeth yn llwyddiannus dros y deuddeng mis nesaf.

Cynhaliwyd arolwg staff ddiwedd 2016. Rhannwyd negeseuon allweddol gyda staff mewn Cynhadledd Staff a thrwy Fwletinâu Staff y Gwasanaeth yn Ebrill 2017.

Mae Strategaeth Gweithlu newydd yn cael ei ddatblygu, gyda chefnogaeth Adnoddau Dynol ac mae'r cynnwys wedi'i drafod gyda staff. Bydd hon yn ddogfen ymarferol y bydd modd ei chyflawni ac a fydd yn canolbwyntio ar feysydd allweddol lle mae angen i ni wella. Bydd y strategaeth wedi'i chwblhau erbyn diwedd Mai 2017. Yn ystod y flwyddyn rydym wedi parhau i ddatblygu'n staff, yn unol â'n Strategaeth Gweithlu. Mae'r Uned wedi parhau i gefnogi'r Gwasanaethau Oedolion a Phlant er mwyn sicrhau bod y gweithlu'n cadw lefel y cymwysterau a'r datblygiad gofynnol a argymhellir ar gyfer eu rolau, tra ei bod hefyd yn hyrwyddo ac yn integreiddio ethos y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn ein rhaglenni hyfforddi. Mae Strategaeth Gweithlu Gwasanaethau Plant a'u Teuluoedd wedi'i datblygu er mwyn canolbwyntio'n hymdrechion a mesur ein llwyddiannau wrth symud ymlaen.

Dros y deuddeng mis diwethaf, rydym wedi hyfforddi'n llwyddiannus 200 o aelodau o staff yng nghyswllt y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, yn cynnwys Cyflwyniad a Swyddogaethau Cyffredinol, Asesu a Chwrdd â'r Anghenion, Plant sy'n Derbyn Gofal ac sydd â Llety, a Diogelu. At hyn, mae rheolwyr ac Uwch Ymarferwyr wedi bod mewn gweithdai ar 'Newid Diwylliannau' a 'Rheoli Perfformiad' yn unol â gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Rydym hefyd wedi cefnogi ymarferwyr sydd heb gymhwyso ac sy'n cynnal asesiadau i gynnal y 'Gwobr Ymarferwr y Gwasanaeth Cymdeithasol' yn unol â'r gofyn a nodir yn rheoliad 3 gofynion yr asesiad yn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Ar ben hynny, rydym wedi parhau i gefnogi ymarferwyr sydd newydd gymhwyso trwy eu tair blynedd gyntaf yn ymarfer yn unol â gofynion Cyngor Gofal Cymru, a fydd unwaith eto'n flaenoriaeth ar gyfer y 12 mis nesaf. Mae rhaglen hyfforddi gynhwysfawr wedi'i rhoi yn ei lle ar gyfer Mai a Mehefin sy'n canolbwyntio ar feysydd a amlygwyd gan yr arolwg ar gyfer eu gwella, yn cynnwys Goruchwyliaeth, model yr IFSS o weithio, Cyfathrebu Cydweithredol, Model Risg, Trothwyon a Gwneud Penderfyniadau a Chyfweld Ysgogiadol. Bydd effaith yr hyfforddiant ar yr ymarfer yn cael ei hadolygu.

Mae pedwar gweithiwr cymdeithasol sydd newydd gymhwyso wedi'u recriwtio a byddant yn ymuno â ni dros yr haf. Mae gennym bellach drefn o recriwtio agored ar gyfer Gweithwyr Cymdeithasol profiadol. Bydd hyn yn ei gwneud yn bosib i ni ostwng nifer y Gweithwyr Cymdeithasol asiantaeth ar sail reoledig yn ystod 2017. Rydym wedi dadansoddi gwaith y Gweithwyr Cefnogi ac yn y broses o symud y rhan fwyaf ohonynt i'r Tîm Teuluoedd Cryf newydd, gyda nifer fach yn trosglwyddo i'r tîm Lleoli i oruchwyllo Cyswllt rhwng Plant sy'n Derbyn Gofal a'u teuluoedd.

Dros y deuddeng mis diwethaf rydym wedi cwblhau'r gwaith o ailstrwythuro'r Tîm Cefnogi Busnes, gan esgor ar ad-drefnu ein timau Gweinyddol yn un uned ganolog, yn cynnig cefnogaeth i'r Gwasanaethau Plant ac Oedolion. Mae hyn wedi caniatáu i ni ddarparu cyfleoedd cynnydd i'n staff yn ogystal â darparu gwasanaeth cefnogi ymatebol i'n holl dimau. Wrth adeiladu ar y gwelliant hwn, rydym yn bwriadu adolygu ein tîm contractau a chomisiynu, dan arweinyddiaeth penodiad diweddar y Rheolwr Trawsnewid Strategol a Chefnogi Busnes, yn ystod y flwyddyn nesaf.

Y nod yma fydd gwella rhagor ar fonitro, rheoli a chefnogi'n system gaffael a chontractau.

Yn y deuddeng mis nesaf byddwn yn canolbwyntio ar drawsnewid ein gwasanaethau rheng flaen yn y Gwasanaethau Oedolion a Phlant, Bydd Teulu Môn, fydd newydd ei ffurfio, wedi'i wreiddio fel rhan o waith ailfodelu'r Gwasanaethau Plant, tra bydd Gwasanaeth Pwynt Mynediad Sengl y Gwasanaethau Oedolion yn cael ei drosglwyddo i gwrdd ag anghenion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a gofynion cyflawni gwasanaeth. Gan symud ymlaen mewn ymateb i'r arolwg o'r Gwasanaethau Plant, byddwn yn cryfhau ein Huned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd.

Ein Hadnoddau Ariannol a Sut yr ydym yn Cynllunio ar gyfer y Dyfodol

Mae cynllunio ariannol yn parhau'n her ddifrifol i'r Cyngor dan y pwysau ariannol parhaus ac estynedig ac mae'r arian a gaiff y Cyngor gan Lywodraeth Cymru wedi syrthio o £101m yn 2013/14 i £92.7m yn 2017/18. Er mwyn cael cyllideb gytbwys, mae'r Cyngor wedi gweithredu dros £16m o doriadau i'r gyllideb dros yr un cyfnod, gan ddod â'r gyllideb net ar gyfer 2017/18 i lawr o £129.3m yn 2013/14 i £126.1m (mae hyn ar ôl caniatáu ar gyfer dyfarniadau cyflog, chwyddiant a chodiadau eraill mewn prisiau).

Fel adran, dangosodd y sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn orwariant o £505k ar gyfer 2016/17. Mae pwysau gwasanaeth yn y Gwasanaethau Plant wedi'u cydnabod a nodwyd £600k o arian ychwanegol i gefnogi'r gwasanaeth yn 2016/17. Yn yr un modd, mae pwysau ffioedd a newidiadau deddfwriaethol wedi'u cefnogi gyda £625k o arian ychwanegol wedi'u nodi ar gyfer y Gwasanaethau Oedolion yn 2016/17. Mae'r ddau wasanaeth yn cydnabod y llymder sydd ohoni ac yn parhau i drawsnewid gwasanaethau a rheoli galw, gan gyfrannu at arbedion o £478k yn 2016/17. Mae cynlluniau tebyg yn eu lle ar gyfer 2017/18.

Fodd bynnag, mae gan y Cyngor yn eu lle brosesau cynllunio ariannol a gosod cyllidebau effeithiol ac a reolir yn dda, ac mae aelodau etholedig yn cymryd rhan lawn yn rhaglen gylchol cynllunio a sgrwintneiddio gwaith gosod a monitro'r gyllideb. Mae amcangyfrif newidiadau i'r dyfodol yn heriol oherwydd nad oes gwybodaeth gywir ar setliadau i lywodraethau lleol yn y dyfodol ond mae'n cynllun ariannol tymor canolig yn darogan y gallai bod gofyn gwneud hyd at £8m o doriadau ychwanegol dros y tair blynedd nesaf o 2018/19 i 2020/21.

Yn y tabl isod amlinellir cyfrifon terfynol ein Gwasanaethau Cymdeithasol 2016/17

Cyfrifon Terfynol – Gwasanaethau Cymdeithasol

	Cyllideb	Gwirioneddol	Amrywiant
GWASANAETHAU PLANT	7,536,100	8,556,096	1,019,996
GWASANAETHAU OEDOLION			
POBL HŶN	6,624,250	6,623,267	-983
ANABLEDDAU CORFFOROL	1,425,770	1,623,320	197,550
ANABLEDDAU DYSGU	5,095,240	5,524,868	429,628
IECHYD MEDDWL	1,770,300	1,841,746	71,446
GWASANAETHAU CEFNOGI	742,920	647,910	-95,010
UNED DDARPARU (GOFAL MÔN / GWASANAETHAU ERAILL)	7,037,740	5,928,107	-1,109,633
GWASANAETHAU ERAILL	64,830	56,294	-8,536
CYFANSWM	30,297,150	30,801,608	504,458

Gweithio mewn Partneriaeth, Arweinyddiaeth Wleidyddol a Chorfforaethol, Llywodraethiant ac Atebolrwydd

Mae llywodraethiant gwleidyddol o fewn y Cyngor wedi bod yn gryf dros y tair i bedair blynedd diwethaf. Gwnaed newidiadau penodol i'r cyfansoddiad, megis cyflwyno tymor o bum mlynedd i Arweinydd y Cyngor, ac mae hyn wedi gwneud sefydlogrwydd gwleidyddol yn bosib. Gan adeiladu ar y sylfeini hyn, rydym bellach wedi creu strwythur sy'n caniatáu ar gyfer llywodraethiant gwleidyddol effeithiol. Dengys tystiolaeth y ddwy flynedd ddiwethaf y ceir proses weithredu a gwneud penderfyniadau effeithiol, gyda pheirianwaith priodol ar gyfer sicrwydd.

Mae hyn wedi caniatáu ar gyfer cefnogaeth glir a chyson i'r Gwasanaethau Oedolion a Phlant a gwaith sgriwteiddio cynnydd wedi'i fesur.

Y **Pwyllgor Gwaith** yw'r corff sy'n gwneud y penderfyniadau allweddol ac mae'n cynnwys yr Arweinydd a chwe Deilydd Portffolio, sy'n gyfrifol am bortffolios. Mae aelodaeth y Pwyllgor Gwaith wedi bod yn sefydlog ers iddo gael ei benodi ac mae modd gweld ei effeithiolrwydd cynyddol yn y gwasanaethau cymdeithasol trwy lwyddiannau megis -

- *Rhaglen Gofal Cymdeithasol Oedolion Hŷn (Prosiect Llety Lefel Uwch)* - mae gwaith wedi dechrau ar y Tai Gofal Ychwanegol yn Llangefni - o'r enw Hafan Cefni. Gwerthuswyd safleoedd yn rhan ddeheuol yr ynys. Mae'r Strategaeth Pobl Hŷn wedi'i mabwysiadu gyda hybiau cymunedol yn rhan annatod o'r ddarpariaeth newydd.
- Rhaglen Gweithio'n Gallach - Mae'r rhaglen wedi'i chyflawni o fewn cyfyngiadau ariannol ac amser. Cyflwynwyd datblygiadau TG sy'n ei gwneud yn bosib i staff weithio'n fwy hyblyg. Mae staff o swyddfeydd ategol megis Parc Mount a'r Rovacabins wedi symud i'r pencadlys, mae asedau wedi'u gwerthu ac agorwyd Cyswllt Môn ym Medi 2016.

Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Môn wedi ymrwymo i weithio mewn partneriaeth gan weithio'n lleol, isranbarthol, rhanbarthol a chenedlaethol. Mae hyn wedi'i gydnabod fel cryfder mewn adroddiadau arolygu allanol i ni adeiladu arno. Mae'r Gwasanaethau Plant ac Oedolion yn parhau i gymryd rhan weithgar yn rhaglenni Cymru Gyfan a Gogledd Cymru i wella gwaith cyflawni'r gwasanaethau cymdeithasol trwy gydweithio.

Mae trefniadau llywodraethu yn eu lle trwy Raglen Welliant Gofal Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru (NWSWIC) a'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol. Mae gan NWSWIC raglen gynhwysfawr o welliant trwy gydweithredu yn ei le sy'n canolbwyntio ar y gofynion dan Ran 9 y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Mae modd tystio ymhellach i ethos hwn y bartneriaeth trwy gydweithrediad Gwasanaethau Cymdeithasol y Cyngor gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr trwy'r Bwrdd Cyflawni Integredig (yr IDB). Mae'r IDB yn cyfarfod bob dau fis gyda swyddogion strategol allweddol yno o'r Gwasanaethau Cymdeithasol, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a'r 3ydd Sector. Pwrpas yr IDB yw sicrhau y caiff anghenion iechyd a gofal pobl Môn eu gwasanaethu'n well trwy integreiddio gwasanaethau iechyd a'r awdurdod lleol yn well. Model Môn yw braich weithredol yr IDB gyda chyfrifoldeb am gyflawni'r Rhaglen Waith fanwl.

Fel yr amlygwyd yn flaenorol, rydym yn gweithio'n agos gyda'r Bwrdd Iechyd i gyflawni'r Gronfa Gofal Integredig ym Môn. Ymhlith y meysydd sydd wedi'u targedu'n benodol mae gwasanaethau ar gyfer oedolion hŷn a phobl ifanc a phlant ag anghenion cymhleth.

Mae Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wedi sefydlu Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer bob ardal awdurdod lleol i wneud yn siŵr fod cyrff cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i greu dyfodol gwell i bobl Cymru. Ar gyfer Gwynedd a Môn, mae'r ddau fwrdd wedi penderfynu gweithio gyda'i gilydd ac mae'n bartneriaeth sy'n cynnwys prif sefydliadau'r sector cyhoeddus yn y rhanbarth. Mae Bwrdd Gwasanaethau Gwynedd a Môn wedi rhannu'r ardal gyfan yn 14 o ardaloedd llai (chwe ardal i Fôn). Cynhaliwyd gwaith ymchwil ar ran y Bwrdd ar bob un o'r ardaloedd er mwyn dysgu a deall mwy am eu llesiant. Cynhaliwyd nifer o sesiynau galw heibio ac roedd holiadur ar lein fel bod modd i breswylwyr gael dweud eu dweud am eu cymunedau. Nod y gwaith ymchwil a'r sesiynau galw heibio

oedd ei gwneud yn bosib i'r Bwrdd Iunio asesiad a fydd, yn y tymor hir, yn arwain at gynllun a fyddai'n canolbwyntio ar wella llesiant Gwynedd a Môn. Ar hyn o bryd ymgynghorir ar fersiwn ddrafft yr asesiad i Fôn ac yn 2017/2018 bydd y Bwrdd Partneriaethau Cyhoeddus yn llunio Cynllun Llesiant sy'n amlinellu amcanion y Bwrdd er mwyn gwella llesiant preswylwyr a chymunedau Môn.

At hyn, rydym wedi parhau i weithio'n agos gan ymgynghori a gweithio mewn partneriaeth gyda'r **Trydydd Sector** trwy Bwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol sy'n cyfarfod yn chwarterol. Rydym yn parhau i fuddsoddi mewn ystod o ddarparwyr trydydd sector a chynnal adolygiadau rheolaidd er mwyn cadarnhau bod y gwasanaethau hyn yn parhau i gyflawni yn erbyn perfformiad disgwylidig a'u bod yn unol â'n bwriadau comisiynu a gwasanaeth sy'n esblygu ar gyfer y dyfodol agos. Rydym hefyd wedi datblygu compact lleol a 'chodau ymarfer' cysylltiedig ar gyllid a gwirfoddoli a chawsant eu cymeradwyo gan y Cyngor yn ystod 2016/17. Bydd rhagor o waith yn cael ei wneud yn 2017/18 i ddsbarthu telerau'r compact a'r codau ymarfer fel bod yr holl wasanaethau'n cydymffurfio.

Rydym yn cydnabod rôl y trydydd sector yn lleol fel partner strategol ac wedi datblygu trefniadau llywodraethu priodol i gefnogi hyn e.e. rôl Medrwn Môn ar grŵp gweithredol Model Môn, Bwrdd OPUS (prosiect a ariennir gan yr Undeb Ewropeaidd) a'r Bwrdd Trawsnewid Gofal Cymdeithasol Oedolion.

Pwyllgorau Sgrwtini

Yn ystod 2016/17 bu i ni gomisiynu adolygiad allanol o'n trefniadau sgrwtini er mwyn gwneud argymhellion i'n Cyngor newydd eu hystyried. Amlgwa'r adolygiad yr angen am fabwysiadu gweledigaeth newydd ar gyfer sgrwtini a chanolbwyntir mwy ar sut gall y swyddogaeth sgrwtini ychwanegu gwerth at lywodraethiant y Cyngor gyda mwy o bwyslais ar flaengynllunio gwaith a blaenoriaethu. At hyn, mae'r Cyngor yn paratoi i sefydlu tri phanel sgrwtini sefydlog fydd yn canolbwyntio ar:

1. Gwelliannau mewn Safonau Addysg
2. Sgrwtini Ariannol
3. Sgrwtineiddio Gofal Cymdeithasol Plant (Panel Plant)

Mae'r Panel Plant newydd yn cael ei sefydlu er mwyn sicrhau bod ein Haelodau Etholedig yn chwarae rôl allweddol yn ein dal i gyfrif a thystio ein bod yn cyflawni'r gwelliannau a osodir yn ein cynllun gwella gwasanaeth. Byddwn yn gweithio gyda'n gilydd i sicrhau fod gan ein haelodau ddigon o wybodaeth, hysbysrwydd ac arbenigedd i gynorthwyo i'n cefnogi i wneud y newidiadau a'r datblygiadau angenrheidiol, fel rhan o'r ymrwymiad Corfforaethol cyffredinol i wella.

Dengys rheoleiddwyr bod Môn yn barod i gyflawni

Dros y blynnyddoedd diweddar, mae'r Cyngor wedi llwyddo i reoli a gwerthuso'i hun yn rheolaidd ac, o'r herwydd, mae barn rheoleiddwyr wedi bod yn gadarnhaol o ran parodrydd i gyflawni.

Yn eu tystysgrif cydymffurfio flynyddol (Tachwedd 2016) datgan Swyddfa Archwilio Cymru:

"Rwyf o'r farn bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau dan adran 15(6) i (9) y Mesur a'i fod wedi gweithredu'n unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau."

Hefyd, nododd Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru yn ei hadroddiad diweddar (Adroddiad Arolwg y Gwasanaethau Plant – Mawrth 2017) bod y Gwasanaethau Plant wedi bod yn gweithio mewn cyfnod o newid sylweddol yn wyneb y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant newydd a bod:

"uwch reolwyr yn derbyn canfyddiadau'r arolygwyr a'u bod yn ymrwymedig i gyflawni'r gwelliannau angenrheidiol".

Yn y cyd-destun hwn, mae'r Cyngor yn llwyr ymwybodol o'r angen i ymateb yn adeiladol i argymhellion yr AGGCC ac mae wedi llunio cynllun gwaith cynhwysfawr.

Ymgysylltu â Dinasyddion

Mae arweinyddiaeth wleidyddol y Cyngor wedi dangos hygyrchedd ac ymrwymiad i ddiogelu barn dinasyddion dros y blynnyddoedd trwy gynnal sesiynau galw heibio i ddinasyddion gael rhoi sylw a barn ar faterion yn ymwneud â'r gyllideb/ y cynllun corfforaethol / a'r strategaethau moderneiddio.

Mae nifer o enghreifftiau o sut mae barn a sylwadau'r cyhoedd wedi cael effaith ar bolisi a phroses gwneud penderfyniadau'r Cyngor, er enghraifft cynllunio cyllideb ar gyfer 16/17 ac 17/18, penderfyniadau moderneiddio ysgolion, rheoli casgliadau gwastraff. O bryd i'w gilydd estynnir gwahoddiad i ddinasyddion, hefyd, i chwarae rhan yn y broses gwneud penderfyniadau trwy grwpiau a gweithdai dan arweiniad swyddogion. Cydnabyddir bod hwn yn faes y dylid, o bosib, ei ddatblygu ymhellach dros y tymor sydd i ddod yn y Cyngor er mwyn sicrhau ein bod yn bwrw ymlaen gyda natur gynhwysol ein gwaith lle ystyrir gwahanol farn ac y gweithredir arnynt.

Mae rheoleiddwyr wedi dweud bod gwaith y Cyngor yn adlewyrchu'n glir ac mewn ychydig eiriau flaenoriaethau'r dinasyddion a'r partneriaid. Bydd yr ymgyrch hon i adlewyrchu'n glir farn a blaenoriaethau'r dinasyddion yn parhau dros y misoedd nesaf gyda gwireddu cynllun ymgynghori ac ymgysylltu corfforaethol fydd yn ystyried barn staff, partneriaid a dinasyddion.

Er mwyn cynorthwyo gwaith llunio'r cynllun corfforaethol newydd ar gyfer y Cyngor newydd, dan y ddeddfwriaeth llesiant newydd, amlygir pwysigrwydd cynnwys pobl mewn penderfyniadau a gwaith y Cyngor. Caiff hwn ei adlewyrchu yn y cynllun gyda chyfrifoldebau penodol yn cael eu nodi gan ddinasyddion ar gyfer dinasyddion. Rhagwelir y bydd y cynllun newydd hwn yn cael ei fabwysiadu gan y Cyngor newydd yn hydref 2017.

DRAFT